

Roditelji i djeca u zajedničkom čitanju slikovnice

Šlibar, Anita

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:956924>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-11**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

ANITA ŠLIBAR
ZAVRŠNI RAD

RODITELJI I DJECA U ZAJEDNIČKOM ČITANJU SLIKOVNICE

ČAKOVEC, 2021.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODOJITELJSKI STUDIJ
(ČAKOVEC)**

ZAVRŠNI RAD

Ime i prezime pristupnika: Anita Šlibar

Tema završnog rada: Roditelji i djeca u zajedničkom čitanju slikovnice

Mentor: dr.sc.Stjepan Hranjec, prof. emer.

ČAKOVEC, 2021.

SADRŽAJ:

1. UVOD.....	1
2. SLIKOVNICA-PRVA DJETETOVA KNJIGA	3
3. POVIJEST SLIKOVNICE	5
3.1. Povijest slikovnice u svijetu	5
3.2. Povijest slikovnice u Hrvatskoj	7
4. RAZVOJ TEMA SLIKOVNICE.....	9
4.1. ABC slikovnice.....	9
4.2. Slikovnice o životinjama	10
4.3. Slikovnice s kršćanskim motivima	10
5. VRSTE SLIKOVNICA	12
6. FUNKCIJE SLIKOVNICE	14
7. ODNOS SLIKE I TEKSTA U SLIKOVNICAMA.....	15
8. KAKO ODABRATI KVALITETNU SLIKOVNICU	17
8.1. Primjerenost slikovnice uzrastu djeteta	19
9. DJEČJA KNJIŽEVNOST I MEDIJI.....	20
9.1. Multimedijalna slikovnica	21
10. VAŽNOST ČITANJA SLIKOVNICA U PREDŠKOLSKOJ DOBI.....	23
10.1. Poticanje govora	23
10.2. Važnost čitanja.....	24
10.3. Zajedničko čitanje slikovnice djece i roditelja	25
10.4. Dijaloško čitanje	27
11. PRAKTIČNI DIO	29
11.1. Cilj istraživanja.....	29
11.2. Hipoteze istraživanja	29
11.3. Uzorak ispitanika	30
11.4. Mjerni instrument	30
11.5. Rezultati i rasprava	37
12. ZAKLJUČAK.....	55
13. LITERATURA	56
Kratka biografska bilješka	58
Izjava o izvornosti rada.....	59
Zahvala	60

Sažetak

Slikovnica, kao prva djetetova knjiga, ima veliku ulogu u razvoju u ranoj i predškolskoj dobi djeteta. Kroz slikovnicu dijete se po prvi puta susreće sa književnošću, uči, razvija maštu, dobiva odgovore na pitanja, uči se razumijevanju, stvaranju priča i spoznajama o svijetu koji još ne poznaje. Zbog toga je iznimno važno odabrati kvalitetnu slikovnicu koja će djetetu pomoći u tome, ali i zainteresirati ga kvalitetnom pričom i ilustracijama. U tome veliku ulogu imaju roditelji i odgojitelji koji su prvi djetetovi „učitelji“, pomagači u spoznavanju i razumijevanju svijeta i stvari koje dijete tek upoznaje i osobe koje u tom razdoblju provode najviše vremena s djetetom i brinu o njemu.

U radu je prikazan povijesni pregled razvoja slikovnice u svijetu i u Hrvatskoj, razvoj tema kroz povijest, odnos slike i teksta u slikovnici, navedene su vrste slikovnica, funkcije slikovnica, načini kako odabrati kvalitetnu slikovnicu za čitanje te odnos dječje književnosti i medija. Posebno je naglašeno poglavlje o važnosti čitanja slikovnica u predškolskoj dobi, poticanju govora i zajedničkom čitanju djece i roditelja, kao uvod u praktični dio istraživanja ovoga rada.

Cilj ovoga rada je upoznati roditelje o važnosti čitanja djeci od najranije dobi te zajedničkim čitanjem slikovnica povezati roditelje i njihovu djecu da što kvalitetnije, kroz igru, smijeh i zajedničke aktivnosti provedu slobodno vrijeme kojeg u današnje vrijeme ima sve manje.

Ključne riječi: slikovnica, povijesni razvoj slikovnice, važnost čitanja, zajedničko čitanje djece i roditelja.

Summary

The picture book, as a child's first book, plays a major role in a child's early and preschool development. Through the picture book, the child encounters literature for the first time, learns, develops imagination, gets answers to questions, learns to understand, create stories and things about the world it does not yet know. That is why it is extremely important to choose a quality picture book that will help the child with this, but also to interest him in a quality story and illustrations. Parents and educators who are the child's first "teachers", helpers in understanding and learning about the world and things that the child is just getting to know, and the people who spend the most time with the child and take care of him, play a big role in this.

This paper presents a historical overview of the development of the picture book in the world and in Croatia, the development of themes throughout history, the relationship between image and text in a picture book, types of picture books, picture book functions, ways to choose a quality picture book to read and the relationship between children's literature and media. The chapter on the importance of reading picture books in preschool age, encouraging speech and reading together with children and parents is especially emphasized, as an introduction to the practical part of the research of this paper.

The aim of this paper is to acquaint parents with the importance of reading to children from an early age and by reading picture books together to connect parents and their children to spend quality free time, through play, laughter and joint activities.

Keywords: picture book, historical development of a picture book, importance of reading, joint reading of children and parents.

1. UVOD

U ovom završnom radu govorit će se na temu „Roditelji i djeca u zajedničkom čitanju slikovnice“. Kako bismo došli do glavnog i najvažnijeg dijela ove teme te provedenog istraživanja, napravit ćemo uvod o slikovnici i povijesti slikovnice u svijetu i u Hrvatskoj. Nadalje ćemo proći kroz razvoj tema, odnos slike i teksta u slikovnici, sve vrste i podjele slikovnice, njezine funkcije, načine kako odabrati kvalitetnu slikovnicu i dječju književnost i medije. Nakon opisanog teorijskog dijela o slikovnici, govorit će se o važnosti čitanja slikovnica u predškolskoj dobi, poticanju govora i zajedničkom čitanju djece i roditelja. Zatim ćemo obraditi podatke ankete koju su ispunili roditelji prije i nakon provedenog istraživanja te prikazati aktivnosti koje su roditelji provodili s djecom tijekom čitanja slikovnica. Na kraju rada rezimirat ćemo cijeli rad i dobivene povratne informacije od djece i roditelja tijekom zajedničkog čitanja slikovnice.

Praktični dio ovoga rada, odnosno istraživanje, provodilo se najprije anketnim upitnikom u kojemu su odabranim roditeljima postavljena pitanja o dotadašnjim iskustvima zajedničkog čitanja sa svojom djecom i važnosti čitanja od najranije dobi. Zatim je djeci i roditeljima ponuđeno pet slikovnica koje su zajedno čitali, razgovarali o njima i proveli aktivnosti vezane uz slikovnice. Na kraju istraživanja roditeljima je ponovno ponuđen anketni upitnik u kojemu su dali korisne povratne informacije o provedenim aktivnostima, dječjoj zainteresiranosti, razmišljanjima i kreativnim radovima.

Slikovnicom, djeca od najranije dobi, ulaze u književnost i dobivaju mogućnost slušanja govorene riječi te gledanja pisane riječi uz prikaz ilustracija. Njezine uloge u razvoju djece su jako velike. Djeca koja od dojenačke dobi imaju priliku primiti u ruku slikovnicu počinju ju istraživati taktilnim putem, najčešće lupkanjem po njima ili stavljanjem u usta, a kasnije ih proučavaju okretanjem stranica, gledanjem ilustracija i imenovanjem stvari i likova koje uočavaju. Kako dijete raste uz slikovnicu tako se sve više razvijaju govorne vještine, spoznaja o svijetu, kreativnost te zabavno učenje, a kasnije i razvoj čitanja. Posebno je u tom predčitalačkom dobu važno dijaloško čitanje u kojem dijete i odrasla osoba zajedno čitaju slikovnicu. Na taj način interaktivnim razgovorom prije, za vrijeme i nakon

čitanja, dijete bogati svoj rječnik, izražava svoje mišljenje i usvaja navike dobrog ponašanja.

Svrha ovog rada je ukazati na važnost čitanja slikovnice u predškolskoj dobi djeteta i koje sve dobrobiti djeca ostvaraju time te poticati zajedničko čitanje slikovnice između djece i roditelja i time doprinijeti kako kvalitetnijem odgoju djeteta tako i kvalitetnije provedenom slobodnom vremenu u zajedničkim aktivnostima.

2. SLIKOVNICA-PRVA DJETETOVA KNJIGA

Slikovnica je knjiga s ilustracijama te prva knjiga s kojom se dijete susreće. Svojim estetskim i odgojno-obrazovnim kvalitetama namijenjena je i prilagođena djeci.

„Svrha je slikovnice pomoći djetetu otkriti svijet i medij pisane riječi; razvija spoznajni svijet djeteta; izaziva emocije; razvija govor i bogati fond riječi; zadovoljava potrebu za novim. Pokazuje odnose u ljudskoj okolini, pomaže sposobnosti pamćenja i zapamćivanja logičkih odnosa. Predočuje pojave koje dijete ne susreće, tehnička dostignuća, prometna sredstva. Navikava na uporabu knjige, razvija potrebu za njom, pruža djeci da vide očima umjetnika.“ (Zalar i sur., 2009:5)

Milan Crnković i Dubravka Težak (2002) za slikovnicu kažu da je dječja knjiga „*par excellence*“, u prijevodu savršena, primjerena. Slikovnica nije samo knjiga namijenjena najranijoj dječjoj dobi nego se u njoj zapravo vidi što odrasli žele reći djetetu, koji još ne poznaje dovoljno svoju okolinu, o sebi i svijetu. Slikovnice su najzgodniji umjetnički oblik, prvi udžbenici osnovnih kategorija (boja, oblika, veličina), njima djeca usvajaju prve elemente priče i kako sklapati priču, razumijevanje, pokazivati brigu o likovima, smijati se i veseliti sretnim završecima (Majhut, Batinić, 2017).

Prema Branki Hlevnjak (2000) slikovnica označuje zbir malenih slika koje nazivamo minijaturama, odnosno ilustracijama. One daju karakter slikovnici, određuju ju i kroz sliku možemo vrednovati slikovnicu. Bez obzira na koji način je ilustracija nastala (crtanjem, fotografiranjem, kolažem), namijenjena djeci ili odraslima, ilustratora na slikanje potiče priča, stih, ugođaj, raspoloženje ili slika te ju interpretira na svoj način. Ilustracijom se često pojašnjava tekst. Preko ilustracije, odnosno male stilizirane slike, djeca usvajaju apstraktno razmišljanje, simbole i koncentrirane predodžbe. Za razvoj djeteta slikovnice bi trebale sadržavati pojednostavljene simbole i slike bez suvišnih detalja koje neće odvlačiti dječju pažnju, dati će im prostor za apstraktno razmišljanje te će time ilustracija imati učinak. Oblikovanje slikovnice kao prve knjige za dijete treba sadržavati oblikovne detalje koji djetetu mogu pomoći u taktilnom i ikoničkom učenju (rupe u stranicama, razni izrezani oblici koji se mogu dodirivati, otvoriti i zatvoriti, oblici koji se mogu

smanjiti i produžiti), ali i potiču razumijevanje, radost i smijeh. Učenje kroz slikovnicu predstavlja igru djeteta (Hlevnjak, 2000).

Prema Narančić Kovač (2011) ilustrirana se knjiga od slikovnice razlikuje po tome što je u njoj tekst moguće odvojiti od ilustracija, a da ostane cjelovit. Međutim, u slikovnici, slike imaju jednako važnu i nezamjenjivu ulogu kao i riječi.

Autorice Marijana Hameršak i Dubravka Zima (2015:164) ističu definiciju slikovnice koju predlaže Barbara Bader:

“Slikovnica je i tekst, ilustracije i cjelokupni dizajn, ona je proizvodni i komercijalni predmet, socijalni, kulturalni i povijesni dokument, i naposljetku, djetetovo, iskustvo. Kao umjetnički oblik ona podrazumijeva međuovisnost slika i riječi, na istovremenoj pozornici dvostranice, kao i dramu okretanja stranica.”

„Nužno je da dijete u doticaj s pismenošću dođe mnogo ranije nego što je spremno samostalno čitati i pisati. Iako dijete prvu pisanu riječ možda susreće na kutiji od igračke, nekom odjavnom predmetu, natpisu na svjetlećoj reklami ili drugdje, slikovnica je, ako ne prvi, onda zasigurno najbogatiji izvor pisane riječi s kojim se dijete može susresti u ranom djetinjstvu. Jedno od najopćenitijih tumačenja slikovnice jest da je ona knjiga za djecu koja se sastoji pretežno od slika ili samo od slika ili crteža. Međutim zbog različitih oblika i materijala od kojih može biti napravljena te zbog funkcija koje ju karakteriziraju, primjerenije ju je odrediti kao prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djeci.“ (Martinović, Stričević, 2011:39-40)

Prema Miljan (2013:6) poznata učiteljica Marija Jambrišak u članku „*Igračke naše djece*“ o slikovnicama u 19. st. donosi sljedeće:

„Posebna vrst igračaka jesu slikovnice. No takove igračke imaju samo onda pravu vrijednost ako majka, baka, otac ili tko drugi sjedne uz dijete, pa živim pripovijedanjem mrtvim slikama podaje život; djeca pitaju, odgovaraju, slušaju i gledaju tako zadubeno, da kod toga zaborave i na jelo i na pilo. Kako takovih slikovnica u nas malo imade, posežu roditelji rado za kakovim njemačkim, koji su tako bez ukusa, bez sklada, bez boje, složene, da upravo vrijeđaju estetsko čuvstvo djeteta.“

3. POVIJEST SLIKOVNICE

U Njemačko-hrvatskom rječniku Ivana Filipovića (1869) njemački pojam *Bilderbuch* prevodio se kao „Slikovnjak, slikovnica“. Krajem 19. st. pojam slikovnica koristi se učestalo u praksi te ima stabilno mjesto u hrvatskom jeziku. Tek u 20. st. pojam ulazi u hrvatske rječnike sa objašnjenjem da je to knjiga sa slikama bez ili s malo teksta namijenjena djeci predškolske dobi. Hrvatska slikovnica pojavila se znatno kasnije nego u drugim državama, a pojavljuje se krajem sedamdesetih godina 19. st. Naročito su na nju utjecale dječja književnost u Njemačkoj i Velikoj Britaniji, te slijedi zanimljiv prikaz njihova razvoja (Majhut, Batinić, 2017).

3.1. Povijest slikovnice u svijetu

- Engleska slikovnica

Prijevod *Orbis sensualium pictus*, pisca Charlesa Hoolea, smatra se prvom slikovnicom koja se pojavila u Engleskoj 1659. godine, a tijekom 18. st. pojavljuju se ABC slikovnice. Englezi, kao početak nacionalne dječje književnosti, uzimaju djelovanje nakladnika Johna Newberya sredinom 18. st., koji je knjige za djecu obilno ilustrirao drvorezima. Početkom 19. st. John Harris započinje izdavati slikovnice u kojima je boja imala važnu ulogu za djecu, prvo zbog djece i roditelja koji su kupovali slikovnice, a drugo zbog djece tinejdžerske dobi koja su ručno bojila drvoreze i bakroreze (Batinić, Majhut, 2001).

Razvojem engleske slikovnice početkom 19. st. pojavljuju se slikovnice Deana & Co s temama tradicionalnih ritmova (malešnice), ABC i bajke u živim bojama te toy books (slikovnice kvadratnog velikog formata) i nepoderive slikovnice otisnute na linoleumu ili kartonu. Do četrdesetih godina 19. st. gotovo posve su istisnuti drvorezi bojani rukom te su se slikovnice u boji tiskale, ali te su ilustracije bile grubo napravljene. Tome je stao na kraj tiskar Edmund Evans koji je odlučio napraviti slikovnice u bojama veće kakvoće nego što su do onda bile i time pomogao ostalim ilustratorima da dođu do izražaja. Od 1938. dodjeljuje se godišnja nagrada za najbolju američku slikovnicu, nazvana prema poznatom ilustratoru

Randolphu Caldecottu, Caldecottova medalja. Dok se u Hrvatskoj godišnja nagrada Vilko Gliha-Selan počela dodijeljivati 1983., no već nakon pet godina inicijativa se ugasila (Batinić, Majhut, 2001).

- Njemačka slikovnica

U počecima, pojmom slikovnica (njem. Bilderbuch) označava se svaka knjiga opremljena slikama, a od druge polovice 19. st. označava knjige u kojima prevladavaju ilustracije namijenjene za djecu. Pretečom slikovnice (osim ilustriranih Biblija, ABC knjižica i početnica, ilustriranih basni) smatra se *Orbis sensualium pictus* Jana Amosa Komenskoga, objavljen 1658. u Nürnbergu u kojemu se po prvi puta djeci predočuje svijet u slikama, a nakon toga je uslijedio i čitav niz sličnih slikovnica. 1830.-ih pojavljuju se slikovnice poetskog tipa kao što su dječje rime, narativne pjesme, bajke i narodne lirske pjesme. Slike su realistične i prikazuju ljupke prizore iz svakodnevice građanskog i dječjeg života 19. st. Drugačiji pristup primjenio je liječnik Heinrich Hoffmann u svojoj slikovnici *Struwwelpeter (Janko Raščupanko)* koju je napisao za svoga sina nezadovoljan ponudom slikovnica za Božić. U njoj je i tekstom i slikom nastojao prenijeti osnovne norme i vrijednosti građanskog staleža 19. stoljeća i primjenio pedagoške i kritičke metode. Slično, ali bez pedagoških namjera postigao je i Wilhelm Busch svojom slikovnicom *Max i Moritz* (1865.). Početkom 20. st. u slikovnicama se pojavljuje jugendstil i pokret za umjetnički odgoj (Batinić, Majhut, 2001). Iako se začetnikom slikovnice spominje J. A. Komensky, Europljani pravim ocem slikovnice smatraju J. Bertucha koji je 1792. izdao *Slikovnice za djecu u 12 tomova*, sa 6000 bakroreza. On je smatrao da je slikovnica obavezan dio dječje sobe poput kreveta ili lutke te da od najranije dobi dijete treba poučavati putem slika, a do danas se takvo mišljenje nije promijenilo (Čičko, 2000).

3.2. Povijest slikovnice u Hrvatskoj

„U Hrvatskoj, u 19. stoljeću, slikovnica je bila dragocjena i rijetka igračka, koja se djeci poklanjala isključivo za blagdane i koja je u većini slučajeva imala isključivo odgojnu ulogu. No, da bismo se mogli baviti slikovnicom, treba nešto reći i o samome djetinjstvu u Hrvatskoj u 19. stoljeću. Pri tome će se posebna pažnja posvetiti građanskome sloju budući da djeca na selu nisu imala privilegiju čitanja slikovnica, s obzirom na činjenicu da je na selu i pismenost bila niža te nije postojala razvijena kultura čitanja koja bi se prenosila na potomstvo.“ (Miljan, 2013:4)

U Hrvatskoj se do sredine 20. st. o slikovnici pisalo vrlo malo, uglavnom u obliku preporuka novih knjiga za djecu ili u kontekstu prigodnih darova za djecu u obliku igračaka, a teorijskih radova o povijesti slikovnice nema. Od druge polovice 20. st. o slikovnici se više pisalo i posvećivalo pozornosti posebno u časopisu *Umjetnost i dijete*. No, smatra se da je razlog tomu pojava većeg broja slikovnica zbog kojeg su se nužno trebali uvesti estetski kriteriji i metodički postupci u odabiru kvalitetnih slikovnica koje su dolazile iz stranih zemalja (Majhut, Batinić, 2017).

U Hrvatskoj se prve slikovnice pojavljuju u doba zamaha pedagoške dječje književnosti. Dječja književnost namijenjena školskoj djeci bila je razvijena, no slikovnica još nije, a razlog tomu je još uvijek veliki postotak nepismenih. No, kako je u Europi slikovnica sve više postojala popularna tako se i u Hrvatskoj pojavila sve veća zainteresiranost. Smatra se da su prve slikovnice objavljene u Hrvatskoj i prije 1880., što je vidljivo iz popisa u *Danici* gdje se nalazi *Nova slikovnica za malu djecu* i još niz ilustriranih knjiga za djecu, no nisu sačuvane. Najstarijim sačuvanim slikovnicama smatraju se *Domaće životinje* Josipa Milakovića iz 1885. godine i *Milodarke dobroj djeci: nepoderiva slikovnica za malu djecu* (obzirom da je „nepoderiva“ vjerojatno je imala kartonske listove) te *Milodarke: slikovnica i pripoviedke iz životinjstva*, Lavoslava Hartmana isto iz 1885. godine, no ne može se utvrditi čije su se slikovnice te godine prve pojavile. Zbog nakladnika koji često nisu otisnuli godinu izdanja i zbog prvih slikovnica koje nisu sačuvane bio je problem pratiti izdavanje slikovnica, a kako nema originala, uvijek se postavlja pitanje je li riječ o slikovnici ili ilustriranoj knjizi. Do početka 20. st. objavljeno je dvadesetak slikovnica, ilustracije su preuzete iz Engleske i Njemačke, tekstove su pisali Varjačić, Milaković, Pogačić, Cvijić, Širol, Harambašić i Zmaj, a nakladnici su

Hartman, Župan, Dioničke tiskare i Sagan. Njihova djela nisu bila toliko kvalitetna, ali nisu ni površno napravljena. Od 1900. do 1918. Hartmanov nasljednik je Kugli, i dalje najveći nakladnik slikovnica na koje ne navodi godinu i autora ilustracije. Pojavljuju se novi pisci: Velikanović, Vitanović, Ogrizović i Jeretov. Iako su nakladnici imali svoje domaće pisce još uvijek nisu imali i domaće ilustratore, nego su ilustracije preuzimali iz stranih slikovnica. Zbog čega je to bilo tako, ne zna se sa sigurnošću, ali pretpostavlja se ili zbog nezainteresiranosti domaćih ilustratora ili dobre uhodanosti preuzimanja stranih ilustracija (Batinić, Majhut, 2001).

Prvom kompletno hrvatskom slikovnicom smatra se *Dječja čitanka o zdravlju* koju je napisala Ivana Brlić Mažuranić 1927. godine, ilustrirao konačno hrvatski ilustrator Vladimir Kirin, a objavio Higijenski zavod. Između dva svjetska rata, izdavanje slikovnica je na vrhuncu. Novinar Dinko Chudoba (objavljivao pod pseudonimom D. T. Vragoba) sam je objavio oko pedesetak slikovnica u nakladi Papiroza i Naproze, s time da zbog velike količine slikovnica ni kvaliteta nije bila od veće važnosti, a i teme su bile razne. Zbog svega spomenutog vidi se da slikovnica još nije ravnopravna kao ostale vrste dječje književnosti. Još uvijek se često ne navode godina i autori teksta i slike. Uz najpoznatijeg pisca Chudobu još se pojavljuju Mira Preisler, Vladimir Prebeg i Zlatko Špoljar, a pojavljuju se i prvi domaći ilustratori, a kao najistaknutiji Andrija Maurović (Batinić, Majhut, 2001).

4. RAZVOJ TEMA SLIKOVNICE

Podjela slikovnica, i tematskih i pripovjednih, uvijek je neprecizna jer ne postoji dosljednost u podjeli. Tematsku podjelu ne zanima je li riječ o pripovjednoj ili tematskoj slikovnici jer pripovjedna također sadrži temu. Neke slikovnice na određenu temu nisu postojale od samoga početka pojavljivanja slikovnica nego su se tek nakon nekog vremena pojavile i bile u modi kao npr. slikovnice o sportu ili o prometnim sredstvima (Majhut i Batinić, 2001). Majhut i Batinić (2001) izdvajaju tri najvažnije teme dječjih slikovnica, a to su religiozne teme, abeceda i životinje. One su također prisutne od samih početaka hrvatske ilustrirane dječje knjige te su utjecale na razvoj hrvatske slikovnice. Religiozne teme i abeceda već se pojavljuju u prvoj glagoljskoj početnici iz 1527. za početno učenje čitanja i pisanja u kojoj se nalaze različite molitve i vjerski sadržaji. Teme životinja kojima su djeca oduševljena pojavljuju se u basnama u kojima su glavni likovi životinje (Dobrićević, D., *Ezopove basne* iz 1487., Relković, *Esopove basne za slavonsku u skulu hodeću dicu* iz 1804., Čivić, *Basne* iz 1844., slikovnice Lavoslava Hartmana). Kršćanska, abeceda i tema o životinjama pokrenule su novu vrstu književnosti za djecu, a to je slikovnica. U prvim slikovnicama na hrvatskom jeziku religiozne teme nalaze se u *Maloj obraznoj Bibliji* iz 1854. i *Sbirki svetih slika* iz 1860.; abeceda u *Naravoslovnom slikovnom Abcdaru s poučni stihovi, 32 bojadisane slike sisavacah i pticah sva slova alfabeta predstavljajuća* iz 1866.; i životinje u *Domaćim životinjama i njihovoj koristi* iz 1863. godine (Majhut, Batinić, 2017).

4.1. ABC slikovnice

ABC slikovnice s temom abecede namijenjene su za dječju dob od pet do sedam godina kada djeca prelaze s ikoničkih simbola (slika), na slova. Prve tiskane knjige, početnice, nazivale su se azbukividnjaki, bukvari ili psaltiri. U doba Marije Terezije i Josipa II. razdvajaju se početnice i katekizmi te su se knjižice bez vjerskih sadržaja zvale *ABC knjižice*, a pojavom slikovnica razdvajaju se početnice od ABC slikovnica. Početnice su bile namijenjene školskoj, a ABC slikovnice predškolskoj djeci i trebale su biti zanimljivo ilustrirane kako bi privukle interes djece te su iz godine u godinu bile bogatije ilustracijama. Problem se javlja jer se ilustracije za

slikovnice kupuju u inozemstvu. Zbog ilustracije pojmova za pojedino slovo koje pripada dotičnom jeziku i različitog broja slova između država dolazi do poteškoća u preuzimanju stranih ABC-ova jer ili ne dostaju ilustracije za neka slova odnosno previše ih je, ili se pojedina slova trebaju ilustrirati hrvatskim terminom (Majhut, Batinić, 2017).

4.2. Slikovnice o životinjama

Slikovnice o životinjama omiljeno su dječje štivo. Kada bi im se pridodale i pripovjedne slikovnice u kojima su likovi životinje zasigurno bi polovina svih slikovnica bila posvećena životinjama. Djeca osjećaju povezanost sa životinjama, pokazuju interes za njih i likovno su im atraktivna te ih zato vole od malena. Ilustracije životinja u prvim slikovnicama na hrvatskom jeziku, prikazane su pojednostavljeno i šablonizirano, a životinje nemaju ljudske osobine, nego im je tek kasnije pridana mogućnost ljudskoga govora. Također u počecima, životinje su u slikovnicama imale funkciju od koje su ljudi imali koristi kao što su uzgoj i suživot sa čovjekom, a tek se kasnije u slikovnicama životinje prikazuju kao ljubimci ili dražesni dio dječjeg svijeta. Slikovnica, iako knjiga s malo stranica i mnogo slika, nije bila namijenjena samo djeci, nego je kroz povijest uslijed raznih događaja kako bi se lakše doprijelo do ljudi, postala i štivo odrasloj publici (Majhut, Batinić, 2017).

4.3. Slikovnice s kršćanskim motivima

Iako postoji mali broj sačuvanih slikovnica s kršćanskom tematikom, upravo je prva slikovnica na hrvatskom jeziku *Mala obrazna Biblia*. Za razliku od drugih tematika u kojima ilustracije predstavljaju jedan trenutak ili neku stvar, u slikovnicama ove tematike ilustracije predstavljaju cijeli jedan događaj kojeg je na kraju teško i ispričovijedati zbog opširnosti. Sve slikovnice sadrže crno-bijele ilustracije kako se ne bi smanjila ozbiljnost kršćanske tematike ilustracijama u boji. 1945. postupno se gase slikovnice vjerske tematike zbog dolaska nove vlasti (Majhut, Batinić, 2017).

Tijekom povijesti pojavljuju se i razvijaju slikovnice drugih tematika: slikovnice s bajkama i pjesmama (Pogačić, M., *Iz starih priča*; Vitez G. *Kako živi Antuntun*), dječji svijet u slikovnicama (*Zlatna knjiga za djecu*, *Petrica Kerempuh*), prijevozna sredstva u slikovnicama (*Dječje veselje*, *Idemo na putovanje*), sport i dječje igre u slikovnicama (*Dječji šport*, *U Gol!*) (Majhut, Batinić, 2017).

Batinić i Majhut (2001) svojim istraživanjima i analizama nailaze na raznolik i neravnomjernu zastupljenost tema. Više od dvije trećine slikovnica sadrže samo tri teme: dječji svijet, bajke i životinje. Najčešća tema slikovnica (više od trećine) je dječji svijet (svakodnevne radnje, zabava). Petina slikovnica čine bajke, 15% čine slikovnice s motivima životinja, 10% prijevozna sredstva i ostalo čine fantastične, ABC i slikovnice o sportu. Kroz godine sve teme doživjele su temeljite promjene, no sve su se uspjele održati do danas, a kroz povijest većinom su bile uvjetovane raspoloživim ilustracijama preuzetim iz inozemstva. Tema dječjeg svijeta obuhvaća veliki spektar tema u kojima se kao glavni likovi pojavljuju djeca. U gotovo svim tim slikovnicama tekstovi su pisani u stihu, odnosno pjesmice, koje prikazuju djecu u raznim situacijama. Djeca su, promatrana od strane odraslih, prikazivana u dražesnim scenama u obitelji, prirodi i igri dok se nešto manje prikazuje avanturistička dječja svakodnevica i tema nestašnog djeteta u kojima nema pedagoških lekcija. Tema životinja također se često pojavljuje i djeca ju vole te im prikazi životinja bili oni realistični, statični, bez teksta ili uz malo teksta, pružaju prve spoznaje o svijetu. Tema prijevoznih sredstava počinje dominirati pojavom novih tehnoloških dostignuća (cepin, avion) i prati njihov razvoj i pojavu novih sredstava. Pojavom teme sporta djeca ne dobivaju obrazovni element koji se očekuje od tih slikovnica jer su djeci ponuđene slikovnice sa sportovima koji su tada u Hrvatskoj bili nepoznati (tenis, hokej, bejzbol), a naši tekstopisci ni ne trude se imenovati te sportove.

5. VRSTE SLIKOVNICA

Opća podjela slikovnica može se reći da ne postoji iz razloga što svi, od autora, nakladnika, pedagoga i kritičara imaju svoje kriterije na temelju kojih klasificiraju slikovnice. Autori Berislav Majhut i Dijana Zalar (2008) donose klasifikaciju slikovnica prema:

- Po obliku:
 - leporello - zbog oblika harmonike najzanimljivije su djeci
 - pop-up - pokretne ili interaktivne slikovnice, „iskaču“ iz knjige
 - nepoderiva – od čvrstog materijala
 - slikovnica igračaka – djeca se s njome prvom susreću
 - multimedijaska - osim slika, ima i tekstni zvuk
 - elektronička - sve više prisutne, osim likovnog i tekstualnog sadržaja one uključuju i primjenu moderne tehnologije
- Po strukturi izlaganja:
 - narativne - koriste naratora tj. pripovjedača za iznošenje slikovnice
 - tematske - vežemo za probleme situacija u kojima se dijete susreće u svakodnevnom životu (teme: zdravlje, razvoj, obitelj, ponašanje)
- Prema sadržaju:
 - o životinjama
 - o svakodnevnom životu
 - abeceda
 - igre
 - fantastika
- S obzirom na vrstu tehnike oblikovanja:
 - fotografske
 - lutkarske
 - stvarni dječji crteži
 - crteži umjetnika
 - strip-slikovnice
 - interaktivne – zanimljive, učenje kroz zvuk, boju, oblike; u njima slika i tekst moraju se nadovezivati jedno na drugo; slike se mogu pritisnuti te nakon toga dijete čuje određeni zvuk ili magnetne koje dijete samostalno

postavlja na određeno mjesto kako bi ono samo upotpunilo ilustraciju koja prati priču

- U odnosu na sudjelovanje recepijenata:
 - kojima se dijete samostalno služi
 - za koje je potrebno posredovanje roditelja/odgojitelja u njihovom čitanju

Pripovjedač je potreban za posredovanje između slikovnice i djeteta i također je veza između književnog teksta i ilustracije (Majhut, Zalar, 2008).

Majhut i Zalar (2012) ističu kako postoje još razne vrste i načini kako možemo podijeliti slikovnicu. Slikovnice prema količini teksta, odnosno slika, dijelimo na čiste slikovnice, piktografske, s minimalnim udjelom teksta te s više teksta koji može biti u stihu ili prozi. Čiste slikovnice su one koje su bez riječi, u njima su samo slike. Piktografske slikovnice su slične slikopriči, one su primjer slikovnog pisma. Najveći broj slikovnica je onih koje su popraćene tekstom. Tekst može biti pokraj ilustracije, unutar nje i slično. Također, slikovnice dijelimo i s obzirom na likovnu tehniku koja se koristi. Tako imamo drvorez i bakrorez koji su se koristili u početku, a danas imamo kolaž, boje, olovku, tintu, kedu i slično. Sve su popularnije digitalne slikovnice koje uključuju primjenu tehnologije. U Hrvatskoj su se one tek počele pojavljivati. S obzirom na sadržaj, slikovnice dijelimo na spoznajne, umjetničke ili poetske te problemske. Spoznajne slikovnice sadrže teme koje su svakodnevne, poput životinja, svakodnevnog života, igara te pomažu djeci u upoznavanju okoline i ljudske djelatnosti. Umjetničke slikovnice usmjerene su na doživljaj svijeta, na uspostavljanje unutarnjeg odnosa između čitača i knjige. Problemske slikovnice govore o temama o kojima se prije nije moglo ili nije priličilo govoriti, a problemi su prikazani iz dječje perspektive (smrt, bolest, rastava, zlostavljanje).

6. FUNKCIJE SLIKOVNICE

Slikovnica ima nekoliko funkcija koje utječu na odgoj predškolskog djeteta. Neke od osnovnih funkcija prema Čačko (2000) su:

- Informacijsko odgojna funkcija:
 - dijete kroz slikovnicu dobiva odgovore na mnoga pitanja koja ga zanimaju, kao i odgovore na probleme koji ga muče te lakše razumije odnose među stvarima i pojavama
 - dijete uči da je knjiga izvor znanja iz kojeg može učiti
 - uči razvijati mišljenje (analiza, sinteza, usporedba, uopćavanje, apstrakcija)
- Spoznajna funkcija:
 - dijete kroz slikovnicu ostvaruje svoje spoznaje i znanja o stvarima, odnosima i pojavama; dobiva sigurnost i uvid u ispravna iskustva i stavove
- Iskustvena funkcija:
 - važna je zbog socijalizacije djeteta (postupak oblikovanja djeteta u društveno biće)
 - razmjena znanja i iskustava roditelja i djece o okruženju u kojem dijete ne odrasta i ne poznaje ga dovoljno kao npr. domaće i šumske životinje, cvijeće, voće, povrće, leženje pilića i slične radnje
- Estetska funkcija:
 - razvija u djetetu osjećaj ljepote, utječe na njegov ukus, pamet, emocije
 - dijete radije uzima i pokazuje interes za lijepu knjigu stoga je važno estetsko oblikovanje naslovne strane
- Zabavna funkcija:
 - dijete bi se kroz slikovnicu trebalo zabavljati i igrati se, a ne da mu postane dosadna i odbojna te da s lakoćom upija znanje koje je na prvi pogled skriveno

7. ODNOS SLIKE I TEKSTA U SLIKOVNICAMA

Iako je slikovnica oslonjena na sliku, autorstvo se više veže uz tekst nego uz sliku. Suvremeni teoretičar, Petar Čačko, tvrdi da ilustratori samo razvijaju ideju koju imaju književni i stručni tvorci slikovnice. Na početku razvoja slikovnice uistinu je odnos i bio takav, autor teksta je bio pokretač nastanka slikovnice, no kasnije i slika postaje pokretač. Iz razloga što su se slikovnice u Hrvatskoj dugo uvozile iz stranih zemalja, situacija kod nas je upravo obrnuta (Majhut, Batinić, 2001). Autori na početku pišu tekstove prema već gotovom predlošku slike. Njihova zadaća je isključivo objašnjavanje slike i nametanje pozicije iz koje će čitatelj gledati sliku, a to ostvaruju povezivanjem svoga teksta čvrsto uz sliku i dokazivanjem da jedino njihov tekst vjerno prati sliku koju čitatelj upravo tako može protumačiti kako ju i sam autor vidi. Tekst je u počecima strogo pratio sliku i paralelno su djelovali kako bi što točnije ispričali kakvu zgodu. Rijetko kad su tekst i slika dolazili u sukob ili djelovali svako za sebe. Uglavnom je odnos bio jedan prema jedan odnosno jedna ilustracija bila je praćena jednim tekstom, no ponekad je i jedna pjesmica ili priča trebala objediniti nekoliko potpuno različitih slika, a nekad su se i dva različita teksta trebala spojiti u jednu cjelinu na istu ilustraciju (Batinić, Majhut, 2000).

Za stvaranje slikovnica Čačko (2000) smatra da nije dovoljan samo tekst jer se on često u slikovnici ograničava na nekoliko stihova, rečenica ili izraza. Stoga ju je važno gledati kao cjelinu u kojoj ilustracija djeluje zajedno s tekstom. Često može doći do sukoba između riječi i slike zbog nejednakog pristupa temi autora i ilustratora te ilustrator zbog svog specifičnog viđenja zna napraviti sliku koja se ne podudara s književnim tekstom. Kod stvaranja slikovnice također treba brinuti i kako umjetnički tekst dolazi do djeteta preko posrednika (interpretatora) koji se nalazi između autora i primatelja te svojim psihičkim i sociološkim mogućnostima posreduje tekst djetetu. Time on utječe na tekst, estetski doživljaj djeteta i njegovu reakciju na tekst. No, dijete i samo može čitati slike te poticati svoju maštu. Ne treba mu tekst i interpretator. Ono može i samo, kada više puta sluša i pregledava slikovnicu, početi govoriti stihove ili tekst kao da ga i samo čita. Kada dijete samo počne čitati, likovna komponenta slikovnice prestaje biti jedini izvor doživljaja za njega te počinje više pozornosti posvećivati tekstu. Kod čitatelja početnika slika ne pomaže znatno u shvaćanju teksta, ali obogaćuje djetetov doživljaj.

Slikovnicu ne možemo smatrati čistom književnom vrstom iz razloga što se u njoj isprepliću i književni i likovni izrazi (Crnković, Težak, 2002). Postoje slikovnice koje sadrže vrlo malo teksta ili ga nemaju uopće, ali ne postoje slikovnice bez slika. Slikovnica traži dva umjetnika koji je stvaraju, slikara ili ilustratora i pisca ili samo jednog ako je slikar i pisac jedna osoba. Priču koju nam pričaju, iskazuju kroz slike i riječi. Ipak, ilustrator nastupa na kraju, kada je priča završena i kada je treba postaviti na scenu (Hlevnjak, 2000). Unutar slikovnice nalazimo zajedničko djelovanje teksta i likovnog stvaralaštva. Slikovnicu ne možemo nazivati samo likovnim medijem, ali isto tako ni samo literarnim medijem. Jedno je o drugome ovisno (Hameršak, Zima, 2015).

Sliku ne smatramo ilustracijom teksta, kao što je kod ilustriranih knjiga, niti ju promatramo kao pomoćno sredstvo pri ostvarivanju dijaloga, kao što je slučaj kod stripa (Crnković, Težak, 2002). Pri stvaranju slikovnice, oba umjetnika moraju skladno surađivati jer je puni smisao shvaćen tek uz pomoć slika. One pomažu pri razvoju čitateljeve mašte, u oslikavanju priče, potiču na čitanje između redova, stoga ju smatramo informacijski obilnijom od samih riječi. Time ilustracije daju karakter slikovnici. Prilikom ilustriranja treba paziti da se ne zatvore granice mašte. Ilustracije ne bi trebale opterećivati čitače suvišnim detaljima, odvlačiti njihovu pažnju na nešto što je nebitno niti da zatvore prostor njihovim slobodnim asocijacijama. Treba biti što manje kića, a što više jednostavnosti. Prednost slike pred riječi u slikovnici je u tome što se slika lakše i brže čita, te na taj način izaziva lavinu pojmova kod čitatelja (Hlevnjak, 2000).

8. KAKO ODABRATI KVALITETNU SLIKOVNICU

Pri odabiru kvalitetne slikovnice trebali bismo uvažiti ove kriterije:

- tematski je primjerena dobi djeteta i sigurna je za korištenje
- estetski je privlačna
- ima edukativnu vrijednost
- ilustracije su realno prikazane i sadrži slike koje objašnjavaju pojmove
- tekst je jasan, zanimljiv i pravopisno točan
- slova su dovoljno veliko napisana
- prati trenutne interese i potrebe djeteta¹

„Slikovnica je prvo likovno-literarno djelo koje dijete susreće i doživljava svim osjetilima. Slikovnicu treba odabrati prema uzrastu i posebno paziti na njen estetski izgled i edukativnu vrijednost. Kod djece na taj način budimo i razvijamo estetski senzibilitet i odgajamo pozitivna čuvstva. Likovni tekst treba biti jasan, zanimljiv, a naročito treba voditi računa o boji i dinamici crteža. Djeca nisu u stanju uočiti sve elemente, ali osjećaj za boju im je urođen, boja ih privlači, svojim skladom i intenzitetom. Stihovi ili popratni tekst moraju biti kratki, slikoviti, jasni, a po mogućnosti s rimom kako bi ih djeca brzo i lako upamtila. Suvremena ilustracija ne smije bukvalno prepričavati sadržaj likovnim sredstvima, već mora unositi nove vrijednosti i biti usko povezana s umjetnošću danas. Mnogi smatraju da je ilustracija manje vrijedna disciplina, međutim nije tako jer knjiga može biti mala galerija u svakom domu – likovno djelo koje diže kulturnu razinu pojedinca i naroda. Pri ocjenjivanju slikovnice treba uzeti u obzir: sadržaj teksta, ljepotu ilustracije, izbor sloga, način prijeloma, kvalitetu tiska te solidnost uveza.“ (Kos-Paliska, 1997:89-92).

Tekst treba biti prilagođen djetetovoj sposobnosti razumijevanja poruke koju prenosi, zanimljiv, smislen, pisan jasnim i pravilnim jezikom. Ilustracije trebaju biti skladnih boja i estetski vrijedne, realne kada pojašnjavaju pojmove, a maštovite kada obogaćuju doživljaj. Važno je i pitanje kakve poruke djetetu prenose, primjerice o stereotipima (primjerice spolnim). I oprema je važna. Slikovnica treba biti čvrsta, otporna na habanje, bez oštrih dijelova kartona, a slova jasna i dovoljno velika za percipiranje i čitanje. Za djecu u prvim godinama života važno je da je boja na slikovnicama postojana i neotrovna jer djeca te dobi ispituju svijet i opipom, a slikovnice često “proučavaju“ stavljajući ih u usta. (Stričević, 2006:6)

¹ <https://www.predskologija.com/slikovnica-svrha-vrste-i-funkcije/>

Na tržištu se nalazi mnoštvo knjiga za djecu i slikovnica, a roditelji su često u nedoumici što od toga izabrati. Slikovnice su danas vrlo dostupne i mogu se nabaviti posvuda, od benzinskih crpki, samoposlužnih trgovina, knjižara, kioska, štandova. Bitno se razlikuju i u cijeni i u kakvoći. Često se pojavljuje kič među slikovnicama, a to su uglavnom jeftine i dopadljive slikovnice bez prave estetske vrijednosti. Takve slikovnice nisu kvalitetne ni za čitanje ni za pokazivanje ilustracija. Najčešće im je autor nepoznat ili nije naveden, likovi su već zbog ponavljanja postali prepoznatljive šablone, slike su nemaštovite, sladunjave i stereotipne, a tekstovi u njima djetinjasti, jezično loši i često besmisleni (Čudina-Obradović, 2003). Prema autorici Čudini-Obradović (2003) kvalitetne slikovnice su one čiji je tekst napisao pisac za djecu, a slike ilustrirao slikar. Lako se prepoznaju po maštovitom i bogatom likovnom sadržaju koji djetetu otkriva novi svijet i likovne doživljaje. Jezik takvih slikovnica je dobar, daje jednostavnu i kratku poruku, smisao i zaključak. Na estetski, misaoni i govorni razvoj djeteta djelovat će pozitivno samo dobra, umjetnički napisana i oblikovana slikovnica. Bitno je kvalitetno odabrati slikovnicu jer one kod djece stvaraju interes za čitanjem, istraživanjem, slušanjem pročitanooga i daljnjim aktivnostima. Neki roditelji ne mogu kupiti ili posuditi kvalitetne slikovnice, a neki ne znaju koliko su slikovnice važne za djetetov razvoj. U knjižnicama su ponuđene kvalitetne i pomno odabrane slikovnice koje roditelji mogu posuditi. Slikovnice ne samo da popravljaju kišne dane, uspavljaju djecu, nego grade njihov ukus, za lijepo. Roditelji najbolje poznaju svoju djecu i bitno je da im odaberu slikovnice koje će ih zanimati, poticati, zabavljati i graditi njihove ličnosti i uvesti ih u svijet mašte, književnosti, umjetnosti i fikcije.

„Na žalost, slikovnica nije samo dragocjena knjiga, nego i roba, a kao roba podliježe zakonima tržišta. Ako nije razvijen ukus kupaca - u ovom slučaju roditelja - ako on traži jarke, kričave boje, dezenom i krojem lijepo obučene životinje, limunadno slatkaste, „srce drapateljne“ pričice – šund i kič caruju.“ (Diklić i sur., 1996:343)

8.1. Primjerenost slikovnice uzrastu djeteta

Tablica 1. Prikaz primjerenosti slikovnica prema dobi djeteta prema Stričević (2006)

DOB DJETETA	PRIMJERENOST SLIKOVNICE
U PRVOJ GODINI	Slikovnice - igračke s čim više stvarnijim ilustracijama, slikama, sa što manje detalja, maštovitih oblika; od mekanih materijala koji se mogu savijati, a teško se mogu trgati – lagane za držanje i listanje (izrađene od materijala poput kartona, spužve, plastike, različitih tkanina); interaktivne (mogu se otvarati prozorčići i vrata, micati podloge, vrtjeti krugovi i slično); slikovnice manjeg formata, slikovnice s pjesmicama i brojalicama jer dijete tada intenzivno razvija slušnu percepciju
U DRUGOJ GODINI	slikovnice s malo kratkog teksta te jednostavnim, šarenim ilustracijama i brojalicama u kojima se tekst ponavlja; od mekih, trajnih, lako savitljivih materijala; slikovnice koje sadrže priču (jer sada sadržavaju priču s određenim, jednostavnim temama koje djeca razumiju – životinje, higijena, svađe, prinova u obitelji)
U TREĆOJ GODINI	slikovnice i ilustrirane knjige koje govore o okolini, životinjama, svakodnevnom životu (jednostavnije situacije i radnje poznate djetetu); naglasak na razlikovanje dobrog od zla
U ČETVRTOJ GODINI	jednostavne priče s jednostavnim fabulama u kojima djeca već mogu predviđati što će se dogoditi, a završavaju sretno ili su šaljive
U PETOJ I ŠESTOJ GODINI	u petoj i šestoj godini dijete ima već šire spoznaje o svijetu i životu, svakodnevnim te određenim problemskim situacijama, ima veću sposobnost zadržavanja pozornosti te može pratiti složenije zaplete, međutim fotografije/slike/ilustracije i dalje su vrlo važne za razumijevanje i zadržavanje interesa za priču; vrlo su prikladne basne, bajke i općenito priče s poukama

9. DJEČJA KNJIŽEVNOST I MEDIJI

Prvi susret djeteta s knjigom vrlo je značajan, a roditelji, odgojitelji i učitelji ključni su u procesu sazrijevanja djece u buduće čitatelje i razvoja kulture čitanja, no njihova uloga u današnjem modernom, računalnom svijetu, bitno je otežana. Interes djece za čitanje knjiga smanjio se u odnosu na prijašnje vrijeme, no ne možemo za sve okriviti digitalne medije. Odrastanje djece povezano je s digitalizacijom i društvenim mrežama. To ne treba smatrati negativnim utjecajem na odgoj djece već iskoristiti na dobar način i usmjeriti pozornost na kvalitetne knjige i uzimanje u obzir čitateljskih interesa djece (Lazzarich, Čančar, 2020). Knjige su donedavno bile glavni izvor znanja, zabave i razonode, a danas su zamijenjene e-knjigama, a čitanje surfanjem na internetu. Od kada su se pojavili novi mediji, pisana je književnost postala tradicionalni medij (Gabelica, 2012 prema Lazzarich, Čančar, 2020). S krizom čitanja suočavaju se mnoge države, a neki metodičari krive medije. Smatraju da knjiga nije više glavni izvor znanja, a djeca sve manje čitaju jer većinu vremena provode pred televizijskim, mobilnim i računalnim zaslonima (Lučić-Mumlek, 2002 prema Lazzarich, Čančar, 2020). Tehnološki napredak iz dana u dan mijenja svijet i promjene se događaju svugdje, od olakšanja u svakodnevnom životu do promjene načina učenja i uporabe računala koji postaje nezaobilazno sredstvo u odgoju i obrazovanju (Ljubešić, 2009; Korljan, 2012 prema Lazzarich, Čančar, 2020). Iako tiskana knjiga predstavlja zastarjeli medij, ona i u digitalnom obliku pronalazi svoje mjesto jer čitanje ipak ne može tako lako izumrijeti. Istraživanja pokazuju kako mladi daju prednost otisnutome materijalu u odnosu na čitanje sa zaslona, ali online navike čitanja odražavaju se na njihov doživljaj papirnatih izdanja (Loh i Sun, 2019 prema Lazzarich, Čančar, 2020).

Digitalni se mediji gotovo u potpunosti vezuju za područje računalnih znanosti, dok se zanemaruje njihova važna uloga kao medija u produkciji, reprodukciji i distribuciji umjetničkih djela, uključujući i književna djela. Književna djela nastala u digitalnim medijima uglavnom su spoj više vrsta umjetnosti – književne, likovne, filmske i glazbene. Iako se u Nacionalnom okvirnom kurikulumu za ciljeve umjetničkih područja navode stjecanje osnova pismenosti u svim umjetničkim područjima i dalje se zanemaruje uloga digitalnih medija kao novih

prijenosnika umjetničkoga sadržaja (Čižmar i Obrenović, 2013 prema Gabelica, Težak, 2015).

Istovremeno na digitalnim se medijima, od devedesetih godina prošloga stoljeća, razvija jedan novi književni sustav, a to je elektronička ili digitalna dječja književnost, no ta su djela još uvijek nepoznanica mnogima. Brojna djela pojavljuju se usporedno s tradicionalnom, tiskanom književnošću, no još uvijek nisu prepoznata kao vrijedan sadržaj koji zaslužuje uvrštavanje u suvremeni odgoj i obrazovanje (Gabelica, Težak, 2015).

Prednosti digitalizacije knjige su višestruke jer digitalizacija sadržaja omogućuje unos sadržaja u manje prostore, pristup podacima na brže i nelinearne načine kao i lakšu manipulaciju (Lister et al prema Gabeica, Težak, 2015).

„Djela elektroničke književnosti su ona književna djela koja su nastala za digitalni okoliš; obično se ne mogu tiskati jer tekst nije jedina njihova komponenta. Ona u sebi sadrže poveznice, slike, zvukove u hipermedijskom odnosu i nerijetko zahtijevaju čitateljevu interakciju, te se stoga jedino mogu reproducirati uz pomoć digitalnog uređaja (ibid.).“ (N. Hayles (2007) u Gabelica, Težak, 2015:6)

9.1. Multimedijalna slikovnica

Nove generacije koriste medije u svrhu edukacije, zabave i komunikacije u čemu im pomažu nove tehnologije poput računala, cd-roma i multimedije. One omogućuju da neke stare, ali i nove ideje budu oblikovane na novi, suvremeniji način, pa tako ne isključuju i klasičnu slikovnicu već da se njome nadopunjuju, daju joj novi smisao i zamah. Nekada su ljudi pisali na različitim materijalima kao što su drvo, papir, metal, kost, glina, a danas primjenjuju nove tehnike zapisujući u analognom i digitalnom obliku koristeći film, plastiku, magnetsku traku i sl. Prema tome, razlikujemo pisane, tiskane, zvučne, multimedijalne i virtualne knjige (Štefančić, 2000).

Novim tehnologijama pojavljuje se i novi oblik knjige, zvučna knjiga ili talking books (nema tiskanu formu već zvučni zapis sadržaja koji se nalazi na gramofonskoj ploči, magnetofonskoj traci ili CD-u). Krajem 20. st. pojavljuju se

računalo, CD-rom i multimedija, a time i digitalizirani analogni zapisi knjiga (kompjutorski kontrolirana kombinacija teksta, slike, zvuka, fotografije, animacije, filma, a nastaju edukativni, obrazovni i zabavni sadržaji). Ciljevi slikovnice, i tiskane i multimedijalne, su: upoznavanje boja i likova, buđenje dječje mašte, zapažanje elemenata u cjelinama, razvijanje smisla za lijepo, pripovijedanje radnje, slovkanje, čitanje, slušanje, razvoj sposobnosti, kreativnost i odrastanje. Multimedijalna slikovnica rađala se i oblikovala postupno. U njezinom stvaranju učestvuju timovi ljudi – autori teksta i ilustracije, programeri, animatori, umjetnici, pedagozi i brojni drugi. Evolucija razvoja slikovnice se i dalje nastavlja. Najnoviji multimedijalni proizvodi imaju sve karakteristike knjige za djecu, no oni sada „žive“. Ne smijemo zaboraviti knjižničare koji su oduvijek povezani sa čitaocima, pripovijedaju im, pomažu u odabiru knjiga, slušaju reakcije čitalaca na nove knjige, pomažu roditeljima i odgojiteljima u odgoju i obrazovanju te daju povratnu informaciju izdavačima. Oni su također korisnici novih medija kako bi se približili djeci te zbog toga ne treba brinuti za čitanje i pisanu dječju književnost (Štefančić, 2000).

10. VAŽNOST ČITANJA SLIKOVNICA U PREDŠKOLSKOJ DOBI

10.1. Poticanje govora

„Razvoj dječjeg govora je veoma složeni i suptilan proces, koji se odvija pod utjecajem mnoštva različitih čimbenika. Govor je socijalni fenomen i njegov je razvoj moguć isključivo u uvjetima ljudskog okruženja. Obitelj je najbliže i najprirodnije okruženje djeteta, i zato ima najveću ulogu u procesu dječjeg razvoja, uključujući i razvoj govora.“ (Posokhova, 1999, str. 9) „Govor je temelj ljudske komunikacije i značajan je za cjelokupan djetetov razvoj. Već prva izgovorena riječ predstavlja veliku radost.“ (Velički, Katarinčić, 2014:8)

Prema Velički (2009) poticanje govora postala je bitna tema zbog sve većeg opadanja jezičnih kompetencija mladih i porasta govorno-jezičnih teškoća. Kao uzrok tomu smatra se manjak komunikacije i nedostatak interakcije, utjecaj medija te nedovoljno odgovaranje na potrebe djece u predškolskoj dobi. Prema nekim istraživanjima roditelji sve manje vremena provode sa svojom djecom, sve manje razgovaraju s njima, pripovijedaju, čitaju slikovnice, djeca sve više koriste elektroničke medije te ostvaruju manje socijalnih kontakata i komunikacije koja se primarno odvija govorom. Djeca kojima su uskraćena socijalna jezična iskustva i kontakt s ljudima mogu imati smanjenu sposobnost usmenog i pismenog izražavanja, sastavljanja teksta, logičkog mišljenja i samorazumijevanja. Kvalitetan govor preduvjet je za ovladavanje čitanjem i pisanjem.

Postavlja se pitanje uči li dijete zaista govoriti samo ili su mu potrebni poticaji poput dobrog govornog uzora i okoline i prostora za govor. Da bi govor bio ostvaren, on treba biti upućen nekome, prepoznat i od nekoga prihvaćen. U usvajanju govora kod djece važna je povratna informacija (kakva je reakcija, treba li ispravak ili prihvaćanje) koju dijete prilikom izgovora očekuje od okoline te na taj način ona uče govoriti, i govoreći nešto i slušajući. Određeno iskustvo, poticanje okoline (kvalitetno socijalno okruženje) i oponašanje, nužni su za razvoj govora, a iskustvo se stječe upravo slušanjem slikovnica, bajki, poezije i kreativnim jezičnim igrama. Važnu ulogu imaju roditelji i odgojitelji koji bi trebali omogućiti poticajno okruženje, nuditi vlastiti kvalitetan govor i razgovor s djetetom te okružiti dijete

kvalitetnim jezičnim sadržajima. Nedostatak govorne kompetencije dovodi do nesigurnosti, plašljivosti pa čak i agresivnosti (Velički, 2009).

Nadalje, Velički (2009) smatra da je govorni uzor jedna od najvažnijih komponenti, a roditelji i odgojitelji trebali bi biti djetetu prvi modeli. Djeca oponašaju modele koje vide te treba paziti na pravilno izražavanje i poštivati vrijednosti jezika. Djetetov govor treba poticati bez pretjerivanja, kroz zabavu i igru, bez ispravljanja i inzistiranja da ponavlja uzastopno neke riječi ili rečenice. Dijete kada bude spremno, samo će krenuti oponašati dobar govorni model i koristiti ispravne riječi. Slikovnice, pjesme, brojalice, razne jezične igre i malešnice mogu pomoći u tome razvoju.

10.2. Važnost čitanja

U današnje, suvremeno doba, čitanje je vještina koja je neophodna za opstanak i kulturni razvoj čovjeka. Pri čitanju služimo se različitim kognitivnim sposobnostima te svaka od njih sudjeluje u jednom dijelu aktivnosti čitanja. Smisao čitanja je razumijevanje poruke koju je pisac ostavio u pisanom obliku. Možemo reći da je čitanje složen proces obrade podataka prilikom kojeg se istodobno izmjenjuju procesi jednostavne obrade kao što je tehnika čitanja (opažanje napisane riječi) i viši procesi obrade kao što je razumijevanje pročitanog (Čudina-Obradović, 2003).

Istraživanja su pokazala da čitanje slikovnica djeci od najranije dobi iznimno potiče djetetov kognitivni i socijalno-emocionalni razvoj. Zajedničkim čitanjem djece i roditelja stvara se i gradi međusobna posebna veza uzajamnosti i bliskosti. Pažnja, sigurnost, ljubav, prihvaćanje i uvažavanje neke su od potreba koje dijete na taj način zadovoljava. Čitanjem također upoznaje različite osjećaje, povezuje događaje sa psihološkim stanjem lika, širi spoznaje o unutrašnjem životu drugih ljudi te kako su osjećaji prirodna reakcija na vanjske situacije (Vizek Vidović i Hrabar, 1999).

Prema Zalar (2009) slikovnice pomažu djeci otkriti svijet i medij pisane riječi, zadovoljavaju djetetove potrebe za nečim novim, razvijaju nove osjećaje, bogate rječnik i razvijaju govor.

Slikovnica dijete uči o svijetu, odgaja ga, pomaže mu savladati poteškoće s kojima se susreće, pruža mu osnovne spoznaje o svijetu koji ga okružuje, omogućuje razvoj mišljenja – analizu, sintezu, usporedbu, uopćavanje. Pomaže razumjeti uzročno-posljedične veze među stvarima i pojavama, podupire razvoj govora, bogati njegov rječnik, razvija književno-umjetnički ukus, djeluje na osjećaje, stav i zanimanje za knjigu te pomaže razvijanju ljubavi prema čitanju iz užitka i u rješavanju problemskih situacija. Sadržaj slikovnice može biti vezan uz djetetove osjećaje, zdravlje, higijenske navike, osobine njegove ličnosti, ponašanje, odnose u obitelji i društvu².

Važnost čitanja je u tome što putem svakodnevnoga druženja s knjigom, slikovnicom, dijete ima prilike da kroz aktivnosti kao što su zajedničko čitanje slikovnica s roditeljima, slušanje priče, razgovor i rasprave o pročitanoj tekstu, razumije ono što mu je ispričano, da zna prepričati jednostavnu priču, shvaća kako priča ima poruku, zna kako se drži knjiga, okreću listovi, poznaje smjer teksta te smjer kretanja očima kod čitanja, prepoznaje sluhom pojedinačne glasove u riječi te zna rastaviti riječi na glasove i sastaviti glasove u riječi. Neka djeca tako znaju prepoznati slova abecede, napisati i pročitati svoje ime i prezime pa i samostalno pročitati jednostavnu slikovnicu (Čudina-Obradović, 2003).

10.3. Zajedničko čitanje slikovnice djece i roditelja

Prema Čudina-Obradović (2003) slikovnice su izvor obavijesti, uživanja u ljepoti riječi, slika, ali i cijelih priča i zapleta. Svakodnevnim čitanjem dijete će spoznati što mu slikovnica pruža i imati će potrebu stalno posezati za njome. Za vrijeme čitanja dobro je da dijete sjedi u krilu roditelja i zajedno s njime gleda slikovnicu, prati tijek priče i ilustracije, prati izgovorene riječi te tako osjeti toplinu, povezanost i zajedničko uživanje u priči. Roditelji mogu zajedno čitati s djetetom pokazujući prstom riječi koje čitaju, a i djeca će stalnim ponavljanjem istih priča, ponavljati već poznate riječi, rečenice ili početak i kraj priče. Najprije treba čitati jednostavne priče s jasnim slikama i jednim ili dva lika. Ozračje bi trebalo biti ugodno, toplo, opušteno, bez nestrpljivosti i napetosti roditelja kako bi dijete u

² <http://www.citajmi.info/slikovnica/>

njegovom zagrljaju osjetilo ugodu i želju za daljnjim čitanjem. U suprotnom, dijete neće uživati u aktivnosti, htjeti će ju prekinuti, a pozornost će mu odlutati negdje drugdje. Kada se dijete smiri, usmjerit će pozornost na priču i pratiti slike i tekst. Tako će svakodnevnim čitanjem, stalnim mjestom i vremenom čitanja, dijete osjećati sigurnost i tradiciju zajedničke aktivnosti. „Dugotrajnim održavanjem „svetoga običaja“ zajedničkog čitanja s roditeljima, dijete će naučiti da je čitanje redovna, svakodnevna aktivnost, koja je važna, korisna i zabavna.“ (Čudina-Obradović, 2003:37)

Zajedničkim čitanjem dijete će razvijati ljubav prema čitanju i knjizi, ali i govorne sposobnosti koje su preduvjet za čitalačke sposobnosti i kasnije lakše učenje u školi. Mnoga istraživanja pokazuju da svakodnevno čitanje djetetu od njegove druge godine utječe na njegov razvoj govora. Učinkovito zajedničko čitanje nije ono u kojem roditelj čita, a dijete je pasivan slušač, već ono u kojem se aktivno poučava, faza čitanja izmjenjuje s fazama razgovora o pročitanoj i slikama, a razgovor postaje sve bogatiji riječima i složeniji (Čudina-Obradović, 2003).

Autorica Čudina-Obradović (2003:38) također ističe neka od načela poticajnoga čitanja djetetu:

1. „Korisnije je aktivno sudjelovanje djeteta nego pasivno slušanje (bolje je djetetu postavljati pitanja nego od njega tražiti da mirno sluša ili pokazuje na slici).
2. Govor roditelja mora sadržavati više od samog teksta (mora potaknuti dječji govor i reagirati na njega proširenjem, objašnjavanjem, davanjem primjera, ispravljanjem i pohvalom).
3. Zahtjevi za samostalnim govorom djeteta postupno se povećavaju: zahtijeva se sve veća samostalnost i sve složeniji oblici izražavanja.“

10.4. Dijaloško čitanje

Sve veća važnost pridaje se dijaloškom čitanju slikovnice. To je oblik čitanja u kojem odrasli i dijete čitaju dok dijete sjedi odraslome u krilu te u isto vrijeme oboje gledaju tekst i slike. Najvažnije je da odrasla osoba preuzme aktivnu ulogu i postupno vodi dijete do sve složenije uporabe riječi. Pritom provode zajedničko vrijeme i čitaju u vedrini, ugodnom raspoloženju i međusobnoj komunikaciji, ponavljanju i ispravljanju riječi i prepričavaju događaje (Čudina-Obradović, 2003).

Jednostavna razina dijaloškog čitanja prema Čudina-Obradović (2003):

1. Postavljanje poticajnih pitanja – djeci postavljamo pitanja koja počinju sa „što“ jer ona potiču dijete na samostalan govor; treba izbjegavati pitanja koja traže odgovor sa „da“ ili „ne“ ili samo pokazivati slike.
2. Obogaćivanje odgovora – djetetov odgovor na pitanje trebalo bi obogatiti novim pitanjem.
3. Ponavljanje odgovora – kada dijete ispravno odgovori, njegov odgovor treba ponoviti kako bi dijete dobilo potvrdu da je ispravno odgovorilo i time dobilo osjećaj hrabrosti.
4. Pomaganje – roditelj treba biti uzor dobrog odgovora, model i treba tražiti od djeteta da oponaša taj uzor. Ne treba ga upozoravati na pogrešku već nakon pogrešnog odgovora, reći ispravan odgovor.
5. Pohvala i hrabrenje – svi djetetovi komentari priče, za vrijeme čitanja su dragocjeni i treba ih zapaziti i pohvaliti.
6. Uvažavanje djetetova zanimanja – dobro je prihvatiti djetetovo usmjeravanje pozornosti na jedan dio slike i skretanje s glavne teme, jer služi kao odličan temelj za produktivan razgovor, a kasnije se opet treba vratiti priči.
7. Vedrina i šala – čitanje mora biti vedro i zabavno i odvijati se poput igre. Djecu se ne smije procijenjivati koliko znaju ili koliko su zapamtila, treba biti strpljiv s njima jer inače mogu kod djeteta izazvati strah od neuspjeha.

Složenija razina dijaloškog čitanja prema Čudina-Obradović (2003):

1. Postavljanje pitanja slobodnoga odgovora – potrebno je postavljati „šira“ pitanja, primjerice: „Reci mi, o čemu se ovdje radi?“, ili „Što je na ovoj stranici?“. Dijete će najprije dati siromašan odgovor, roditelj bi trebao svaki odgovor pohvaliti i odmah izreći primjer odgovora ili djetetov odgovor obogatiti dodatnim pitanjima.
2. Proširenje djetetova izričaja – roditelj treba svaki djetetov izričaj ponoviti uz malo poboljšanje ili u malo složenijem obliku. Najbolje je proširenje koje dodaje sasvim malo novoga, tako da dijete može odmah oponašati takvo proširenje. Ako dijete kaže „ovca“, roditelj kaže „Da, to je ovca“.
3. Šala i vedrina – čitanje mora biti vedro i zabavno i odvijati se poput igre. Odrasli uvijek trebaju biti opušteni, vedri i pokazivati bezuvjetno prihvaćanje djeteta.

Važno je za dijete stvoriti kod kuće čitačko ozračje. Tako će dijete oponašati roditelje koji inače čitaju, uočiti će da se razgovara o pročitanome, da se s knjigama postupa lijepo te da se posuđuju i donose iz knjižnice. Na taj način ono će prije razumijeti važnost čitanja. Knjižnica će tako postati mjesto blisko djetetu te će ono rado odlaziti u nju, prelistavati slikovnice i izabrati što će posuditi te odnijeti kući (Čudina-Obradović, 2003).

11. PRAKTIČNI DIO

11.1. Cilj istraživanja

Cilj istraživanja je provođenjem aktivnosti zajedničkog čitanja slikovnica između djece i roditelja utvrditi iskustva zajedničkog čitanja slikovnica kod kuće u današnje suvremeno doba, načine na koje se provode takve aktivnosti, dobiti povratne informacije i od djece i od roditelja tijekom provođenja aktivnosti te povezati djecu i roditelje da što kvalitetnije provedu zajedničko slobodno vrijeme. Istraživanje se provodilo anketnim upitnicima te praktičnim dijelom čitanja slikovnica s djecom i roditeljima Dječjeg vrtića Vrbovec.

11.2. Hipoteze istraživanja

HG: Pretpostavlja se da u današnje suvremeno doba djeca i roditelji sve manje provode svoje kvalitetno slobodno vrijeme u zajedničkom čitanju slikovnica.

H1: Pretpostavlja se da će roditelji prije ponuditi djetetu gledanje crtanog filma nego slikovnicu zbog manjka vremena u današnje vrijeme.

H2: Pretpostavlja se da roditelji sve manje čitaju djeci.

H3: Pretpostavlja se da roditelji češće odabiru sadržaj koji će čitati nego što dijete ima tu mogućnost.

H4: Pretpostavlja se da se ne pridaje tolika važnost slikovnicama u odgoju djece.

H5: Pretpostavlja se da tijekom zajedničkog čitanja nije dovoljno zastupljeno dijaloško čitanje (sjedenje djeteta u krilu roditelja, postavljanje poticajnih pitanja, uvažavanje djetetova mišljenja, čitanje u šali i vedrini poput igre).

H6: Pretpostavlja se da su više zastupljeniji „moderni“ (trgovina, sajam, digitalna slikovnica) načini pronalaska slikovnice, nego tradicionalniji način odlaska i posuđivanja u knjižnici.

11.3. Uzorak ispitanika

Uzorak ispitanika u provedenom istraživanju čini petero djece iz srednje vrtićke skupine „Pčelice“ iz Dječjeg vrtića Vrbovec te njihovi roditelji. Djeca su starosti od 5 do 5,5 godina, a u istraživanju sudjeluju četiri djevojčice i jedan dječak.

Od roditelja, u istraživanju, odlučuju sudjelovati samo majke starosti od 27-35 godina. Dvije majke imaju stečeno visokoškolsko obrazovanje od kojih jedna radi u učiteljskoj struci dok tri majke imaju stečeno srednjoškolsko obrazovanje. Od ispitanika dvoje ih živi u ruralnom području dok troje u urbanom području.

11.4. Mjerni instrument

Prvi upitnik provodi se prije samog istraživanja i sastoji se od nezavisnih i zavisnih varijabli. Nezavisne varijable čine pitanja vezana uz spol, dob, obrazovanje, zanimanje i područje življenja. Zavisne varijable čine pitanja vezana uz dosadašnja iskustva zajedničkog čitanja slikovnice i važnosti čitanja. U pitanjima je mogućnost odgovora s „Da“ ili „Ne“ ili mogućnost višestrukog odabira u pitanjima s više ponuđenih odgovora. Pitanja koja su bila postavljena u upitniku: „Nudite li djetetu radije knjige (slikovnicu) ili crtani film?“, „Čitate li slikovnice djetetu?“, „Koliko često čitate slikovnice?“, „S kime dijete najčešće čita slikovnicu?“, „Birate li Vi sadržaj koji ćete čitati ili to čini dijete?“, „Koje su najčešće teme slikovnica koje čitate?“, „Koji su najčešći likovi u slikovnicama koje čitate?“, „Dok čitate, oponašate li govor nekih likova ili zvukove?“, „Razgovarate li nakon čitanja s djetetom o slikovnici?“, „Traži li dijete samostalno dostupne slikovnice?“, „Imenuje li što vidi u slikovnici?“, „Prepričava li dijete događaje iz slikovnice?“, „Traži li dijete da ponovno pročitate neke dijelove koji su mu zanimljivi?“, „U koje vrijeme najčešće čitate slikovnice?“, „Kako se osjećate dok provodite s djetetom vrijeme u zajedničkom čitanju?“, „Koliko pridajete važnost knjigama u odgoju djece?“ i „Kako dolazite do slikovnica?“.

Drugi upitnik koji se provodi nakon istraživanja čine zavisne varijable. Pitanja koja su postavljena vezana su za načine provođenja aktivnosti čitanja,

razmišljanjima i zainteresiranosti djece te aktivnostima koje su provodili nakon samog čitanja. U pitanjima je mogućnost odgovora s „Da“ ili „Ne“, mogućnost višestrukog odabira u pitanjima s više ponuđenih odgovora i mogućnost davanja opisnog dugog odgovora radi dobivanja što točnije i kvalitetnije povratne informacije. Pitanja koja su bila postavljena u upitniku: „U koje vrijeme ste najčešće čitali slikovnice?“, „Dok ste čitali, jeste li oponašali govor nekih likova ili zvukove i ako jeste koji?“, „Jeste li razgovarali nakon čitanja s djetetom o slikovnici i o čemu?“, „Traži li dijete samostalno dostupne slikovnice i koje najviše?“, „Imenuje li dijete što vidi u slikovnici i što je to?“, „Prepričava li dijete događaje iz slikovnice? Ako da, navedite primjer.“, „Traži li dijete da ponovno pročitate neke dijelove koji su mu zanimljivi?“, „Kako ste se osjećali dok ste provodili s djetetom vrijeme u zajedničkom čitanju?“, „Koja slikovnica se najviše svidjela Vašem djetetu?“, „Zašto mu se baš ta slikovnica posebno svidjela?“, „Koja slikovnica najviše opisuje Vaše dijete i zašto tako mislite?“, „Je li dijete nakon čitanja oponašalo likove, dijelove slikovnice ili se odlučilo nacrtati nešto iz slikovnica? Ako da, što je to bilo.“, „Koji likovi su djetetu bili najzanimljiviji i zašto?“, „Jeste li zadovoljni provedenom aktivnošću zajedničkog čitanja?“, „Hoćete li i dalje nastaviti zajedno čitati s djetetom?“, „Mislite li da je ovakva aktivnost važna za razvoj Vašeg djeteta i da ju treba što više poticati i zašto tako mislite? I ako mislite da nije, zašto nije?“ i „Što mislite, koliko se provode ovakve aktivnosti zajedničkog čitanja u ustanovama predškolskog odgoja?“.

Anketni upitnici napravljeni su u on-line formi u Google obrascu kojima se pristupalo slanjem poveznice anketa roditeljima početkom petog i šestog mjeseca 2021. godine. Ispitanici su roditelji djece te su davali odgovore za sebe, ali i za svoje dijete na temelju uočavanja djece, njihovih odgovora i razmišljanja tijekom istraživanja. Ankete su bile anonimne.

Istraživanje se provodilo u razdoblju od 07. svibnja 2021. godine do 11. lipnja 2021. godine. Sudionici su bili djeca i njihovi roditelji srednje vrtićke skupine „Pčelice“ u Dječjem vrtiću Vrbovec. Odabrano je pet slikovnica za djecu te petero djece i njihovih roditelja koji su se u razdoblju od pet tjedana, svaki tjedan izmjenjivali u posuđivanju jedne od slikovnica i čitanju kod kuće sa svojim djetetom. U provođenju su pomogle i odgojiteljice odgojne skupine prilikom posuđivanja i vraćanja slikovnica. Prije istraživanja roditeljima je poslan anketni upitnik kao i

nakon samog istraživanja kako bi se dobile povratne informacije o uspješnosti provođenja aktivnosti čitanja. Tijekom dogovaranja i provođenja istraživanja koristili smo se viber grupom u koju su roditelji pisali svoje zabilješke o provedenim aktivnostima, ali i dječja razmišljanja i anegdote. Također odgojiteljice skupine direktno su pri dolasku ili odlasku djece u vrtić komunicirale s roditeljima. Viber grupa poslužila je i za komunikaciju roditelja međusobno. Roditelji su jedni drugima davali zanimljive ideje ili informacije o slikovnicama, aktivnostima i pronalasku slikovnica koje djecu trenutno zanimaju.

Izabrane slikovnice:

Željka Horvat-Vukelja: Balončica

-TEMA: zdrava prehrana

-LIKОВI: Balončica, hrana, mama, tata, ptice

-KRATAK SADRŽAJ:

Djevojčica Maša voljela je jesti samo čokoladu, kekse i bombone. Što god bi joj mama skuhalo, nije htjela pojesti, ništa nije voljela i za sve je govorila bljak. Jednoga jutra, Maša je ponovno odgurnula svoj tanjur, a hrani sa tanjura odjednom su narasla krila i vinula se kroz kuhinjski prozor i nestala u visinama. Tako je bilo i tijekom ostalih obroka. Maša je postajala sve mršavija i jednog dana trčeći niz brežuljak s balonom vjetar ju je dignuo u zrak koliko je bila lagana. Bila je sama među pticama. S vremenom djevojčicu je uhvatila glad, a hrana koju prethodno nije htjela pojesti dolepršala je do nje. Počela ju je jesti premda je već bila stara i tvrda i tako je postajala sve jača i teža i počela se spuštati na zemlju. Kada se spustila na zemlju, otrčala je ravno u kuhinju do hladnjaka i počela je jesti pohani odrezak koji je ostao od ručka.

Jean Baptiste Baronian: Figaro, mačak koji je hrkao

-TEMA: prijateljstvo i prihvaćanje tuđih mana

-LIKОВI: mačak Figaro, pas, pijetao i magarac

-KRATAK SADRŽAJ:

Mačak po imenu Figaro se svakog popodneva nakon ručka odmarao u sjenovitom kutu staje, a pritom bi čvrsto zaspao. Jedino zbog čega je svim životinjama smetao

dok je spavao je njegovo glasno hrkanje. Pas, pijetao i magarac su se odlučili obratiti Figaru kako bi mu rekli da je njegovo hrkanje zaista nepodnošljivo, a on se tomu začudio. Rekao im je kako on nikada ne hrče, na što mu je pijetao rekao da hrče glasno poput vlaka. Životinjama nije bila namjera rastužiti Figara, ali su ga zamolili neka na popodnevni počinak ode negdje dalje od farme. Pas je rekao kako se nedaleko njihove farme nalazi jedna napuštena staja, te bi tamo bilo idealno mjesto za Figarovo popodnevno spavanje. Magarac je rekao Figaru kako ga se ne žele riješiti, već ga samo mole neka se odmara negdje drugdje kako ne bi morali slušati njegovo glasno hrkanje. Mačak je shvatio koliko im smeta hrkanje i rekao kako će spavati negdje drugdje. Dani su prolazili, a Figaro je počeo sve više uživati u napuštenoj staji. Nakon jednog odmora, ugledao je pred sobom svoje prijatelje koji su došli provjeriti kako mu je u napuštenoj staji, ali im je pritom bilo pomalo neugodno. Pijetao mu je rekao da se može vratiti na farmu kada god poželi i tamo se odmarati kao nekada. Više im nije bilo važno ni njegovo hrkanje jer je svaka životinja posebna. Figaru je bilo drago što su prijatelji došli provjeriti kako živi i pozvati ga natrag na farmu. Na kraju je pas rekao kako osim toga što im nedostaje, na farmi se pojavilo toliko miševa da ih se ne može istrijebiti pa je stoga Figaro i više nego dobrodošao. Figaro je skočio magarcu na leđa i svi su zajedno krenuli natrag prema farmi.

Eva Janikovszky: Baš se veselim

-TEMA: kako razveseliti ljude oko sebe

-LIKOVNI: dječak, mama, tata, baka, djed, sestra Marica, teta Olga, stric Drago

-KRATAK SADRŽAJ:

Priča započinje dječakovim razmišljanjem o tome kako želi da su svi oko njega veseli, no nije lako razaznati čemu se tko najviše veseli. On bi volio da su mama, tata, baka, djed i njegova sestra Marica uvijek veseli, ali i on. Dječak je zna kako se svi ne vesele istim stvarima. Dok je bio mali mislio je kako se mama veseli kada se sakrije u ormar, a ona ga ne može pronaći. Sad kada je velik zna da to nije u redu jer se mama brine i traži ga. On bi volio uvijek razveseliti mamu, ali nije siguran što ju točno veseli. Je li ju veseli možda kada pojede svu juhu ili ako dođe čim ga zovne ili možda kada ne istrčava pred njom na ulicu. Zato rijetko kad uspije razveseliti mamu. Kada je bio malen, dječak je mislio kako se njegov tata veseli kada ga on nedjeljom ujutro rano probudi. Otkad je velik zna da se tata nikako tome ne veseli. Dječak bi

volio uvijek razveseliti tatu, ali kako da pogodi što tatu veseli? Veseli li ga ako se ne igra s autićem koji buči, ili ako ne preskače dvije stepenice odjednom, ili ako ga navečer nešto pita nakon što je otišao spavati. Zato rijetko tatu razveseli. Dok je dječak bio mali mislio je kako baku veseli ako očisti sve cipele, no baka se tome nikako ne veseli jer pritom potroši svu pastu za cipele i cijeli se zaprlja. Dječak bi volio razveseliti baku, ali kako pogoditi što točno baku veseli. Veseli li se baka kada dječak jako zine kod liječnika i pokaže mu grlo, veseli li se ako recitira pjesmicu pred gostima i poljubi susjedu? Zato rijetko razveseli svoju baku. Dok je bio mali, dječak je mislio kako djeda veseli ako u vrtu zasadi neko novo cvijeće, no djed voli da se u vrtu nalazi cvijeće koje je sam zasadio. Dječak bi volio razveseliti djeda, ali ne zna što ga točno veseli. Veseli li se djed ako dječak ne skuplja sve sa zemlje, ili se ako uvuče trbuh i isprsi se, ili se možda veseli kada stričevi i tete kažu kako si liče. Zato rijetko kada razveseli djeda. Dok je dječak bio mali mislio se kako se njegova sestra Marica veseli zbog toga što je on jak i spretan pa ju može podići na stablo jabuke. No, otkad je velik dječak zna kako se Marica tome uopće ne veseli jer on voli penjati se sama. On bi volio razveseliti sestru, ali kako? Veseli li se Marica kada njemu balon pobjegne visoko u zrak, a njezin ne ili se veseli kada se on posklizne o tepih, padne i razbije nos? O, da, tome se posebno veseli. A što zapravo veseli dječaka? Kad mu teta Ana donese punjenu čokoladu on se ne veseli jer ju ne voli. Kad se stric Drago rukuje s njime nakon toga jauče kako ga je jako stisnuo i misli kako se dječak tome veseli, ali dječaka to ne veseli jer zna da ga to ni ne boli. Kada ga ugleda teta Olga najčešće kaže kako ga više neće ni prepoznati, no dječak zna da to nije istina. Najviše ga frustrira kada ga stric Marko nudi bombonima i nakon toga redovito pita ima li curu. Dječak je ipak sretan što mama, tata, baka i djed znaju što njega veseli. Tako njegova mama zna kako se on voli igrati u kadi, a pritom joj ne smeta ako sve oko sebe poprska vodom. Tata zna da se dječak voli grudati s njime. Baka zna da voli otići u trgovinu pa zato često odlaze zajedno u kupovinu. Djed zna da se dječak veseli kada ga zajaše pa se često igraju konjića. Dječak bi volio da se već sada svi vesele i razmislit će do sutra tko se čemu veseli. Djed se jako veseli ako s papučama na nogama ide u kupaonicu, baka se veseli ako ne pojedje čokoladu nakon što je oprao zube, mama se veseli još jednom poljupcu, a tata se veseli ako brzo zaspi u krevetu. Ponekad je teško pogoditi čemu se tko veseli, ali ako se dobro razmisli i to se može saznati.

Želimir Hercigonja: Zvezdica Sjeverčica

-TEMA: zaigranost i nestašnost male zvezdice

-LIKОВI: zvezdica Sjeverčica, mama

-KRATAK SADRŽAJ:

Kada se noću zagledaš u nebeski svod, svakako ćeš zamijetiti zvijezdu veću i sjajnije od svih drugih. To je zvezdica Sjeverčica koja uvijek kasni na počinak, pa se njena mama lukavo dosjetila kako je u mnoštvu zvezdica brzo prepoznati i još brže uputiti na spavanje. Svojoj je nestašnoj djevojčici sašila posebnu, raskošnu haljinicu, ukrašenu mnoštvom sićušnih, ušivenih svjetlucavih stakalaca kako bi ju brže zapazila na nebu i uputila ju na spavanje. Tako više nije bilo problema sa zaigranom zvezdicom.

Branko Ćopić: Ježeva kućica

-TEMA: život Ježurke Ježića i ostalih stanovnika šume

-LIKОВI: Ježurka Ježić, lisica Mica, medo, vuk, divlja svinja

-KRATAK SADRŽAJ:

Pjesmica počinje opisujući život i okolinu u kojoj prebiva glavni junak – Ježurka Ježić. On luta šumom, bavi se lovom i često je viđen. Svi ga poznaju. Neke od životinja ga se čak i boje, no pretežno ga poštuju jer je već postao slavan. Jednog dana mu je poštar zec donio lijino pismo naslovljeno “Za druga Ježa na kraju gaja”. U pismu mu lija Mica piše da ga često sanja i misli na njega. Piše mu i poziva ga u njenu kuću te da se požuri jer ga već čeka s punim loncem. Pismo je izrazito obradovalo Ježića. Čim je pročitao pismo, krenuo se spremati za gozbu. Kad je stigao do lije, sunce se već visoko diglo. Pred kućom koja je bila kamenog zida, Ježurka pristojno skida šešir i klanja se sa smješkom kao pravi kavalir. Želi joj da živi vječno, u miru i sreći, i da se nikad ne susretne s lovcima i njihovim psima. Nakon Ježurkine izjave počinje čaroban i bajni obrok. Jedno drugom često nazdravljaju u tom četverosatnom ručku u kojem se niže jelo za jelom. Polako pada noć, nadvi se suton, nad cijelom šumom. Ježurka se lagano diže, briše njuškicu, zahvaljuje se i najavljuje da mora natrag kući. Lija ne želi ni čuti, već zove Ježurku da prespava kod nje. Ježić samo odvrća “Zahvaljujem se pozivu tvom, al’ mi je draži moj skromni dom”. Lagano se kreće kroz šumu, dok mu žuti mjesec osvjetljava put. Lija kreće za njim jer joj nije jasno zašto Ježurka toliko voli svoju kućicu. Vjeruje da ima luksuznu kuću, pa ga odlučuje krišom pratiti. Dok ga ona prati tiho

kako ju Ježurka ne bi čuo, usput sreće lovca vuka. Njega zanima kud ona toliko žuri. Ona mu sva zapuhana odgovara da prati ježa jer želi saznati kakav to on ima dom, kad mu je bolji od njene kuće. Vuk je zainteresiran i odlučuje da ide s njom. U žurbi sreću medu, prijatelja pčela. Medu zanima kud oni toliko žure. Lija i vuk mu zapuhani odgovaraju da prate ježa jer žele saznati zašto on toliko voli svoju kućicu. Medo je zainteresiran i odlučuje poći s njima. I tako, dok ono troje jure, nailaze na divlju svinju, koja se banja u nekoj kaljugi. Svinju zanima kud oni toliko žure. Lija, vuk i medo joj odgovaraju da prate ježa jer žele saznati zašto on toliko voli svoje “rođeno gnjezdo”. Svinju to toliko interesira da odlučuje krenuti s njima. Dok oni tako jure, Ježurka stiže i ulazi u rupu koja se nalazi ispod srušene bukove klade. Ježurka uživa, liježe, namješta se, šuška, sav sretan i blažen izjavljuje da bi svoju kućicu branio do zadnjeg daha. To izaziva pravu provalu bijesa kod medvjeda, divlje svinje i vuka. Njima i dalje nije jasno zašto jež toliko voli svoju tijesnu kućicu. Ježurka se diže i odgovara im – to je njegov dom, tamo je rođen, i kakav god bio, njemu je drag. Njih naziva huljama jer bi svoj rodni prag dali za ručak. Optužuje ih da žive od skitnje i pljačke, a takvi završe naopačke. Lija se slaže s njim i bježi što dalje od njih trojice, na što oni i nju i Ježurku nazivaju budalama. Na kraju, vuka je stigla seljačka hajka i umlatila ga. Pohlepnog medu su do smrti izbole pčele. Divlju svinju ubija lovac. A Ježurka i dalje živi sretno, po svom.

Slika 1. Prikaz odabranih slikovnica

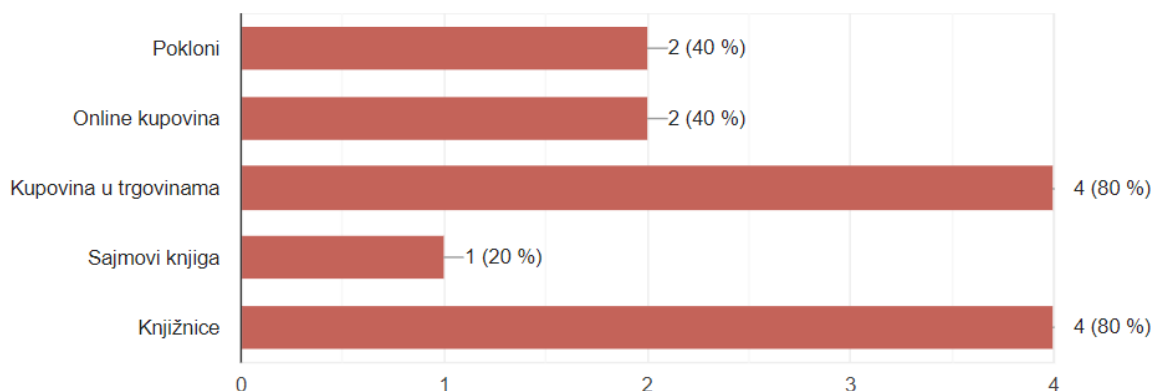
11.5. Rezultati i rasprava

Prikupljeni podaci automatski su bili obrađeni u Google obrascu. Ispitanici (f=5) su imali mogućnost višestrukog odabira odgovora u pitanjima s više ponuđenih odgovora.

Rezultati prve ankete i analiza dobivenih rezultata o dotadašnjem iskustvu zajedničkog čitanja slikovnica, prije samog početka istraživanja:

U prvome pitanju „Nudite li djetetu radije knjige (npr. slikovnicu) ili crtane filmove?“ svi ispitanici (100%, f=5) odgovorili su da radije nude slikovnicu dok se jedan od ispitanika (20%, f=1) izjasnio da uz slikovnicu nudi i crtani film. Na drugo pitanje „Čitate li slikovnice djetetu?“ svi ispitanici (100%, f=5) izjasnili su se da čitaju. Drugo pitanje možemo povezati sa trećim koji govori koliko često roditelji svojoj djeci čitaju slikovnice. Na to pitanje većina ispitanika (80%, f=4) odgovorila je da svakodnevno čitaju slikovnice, jedan ispitanik odgovorio je da nekoliko puta mjesečno, a nitko nije odgovorio jednom tjedno ili rijetko. Zanimljiv je podatak da sva djeca (100%, f=5) najčešće čitaju slikovnice s mamom, zatim s tatom (60%, f=3) te na posljednjem mjestu s bakom i djedom ili bratom i sestrom (20%, f=1). Svi ispitanici (100%, f=5) odgovorili su da njihovo dijete najčešće bira sadržaj slikovnice, a samo dvoje ispitanika (40%, f=2) odgovorilo je da i oni biraju sadržaj. Na pitanje koje su najčešće teme slikovnica koje čitaju, većina ispitanika (80%, f=4) odgovorila je životinje, troje (60%, f=3) je odgovorilo problemske slikovnice (pr. emocije, prehrana, nasilje), troje (60%, f=3) za svakodnevne teme (prijateljstvo, obitelj, zubar) i jedan ispitanik (20%, f=1) za prirodu. Slično su dobiveni rezultati i na pitanje koji su najčešći likovi u slikovnicama koje čitaju, svi ispitanici (100%, f=5) odgovorili su da su to najčešće životinje, dvoje (40%, f=2) njih odgovorilo je da su to likovi iz bajki (pr. Snjeguljica, Crvenkapica) i dvoje (40%, f=2) je odgovorilo za svakodnevne likove (djeca, doktor). Nakon navedenih dobivenih rezultata ne začuđuju ni podaci da su na postavljena pitanja: „Dok čitate, oponašate li govor nekih likova ili zvukove?“, „Razgovarate li nakon čitanja s djetetom o slikovnici?“, „Traži li dijete samostalno dostupne slikovnice?“, „Imenuje li što vidi u slikovnici?“, „Prepričava li dijete događaje iz slikovnice?“ i „Traži li dijete da ponovno pročitate neke dijelove koji su mu zanimljivi?“ svi ispitanici (100%, f=5) odgovorili su sa

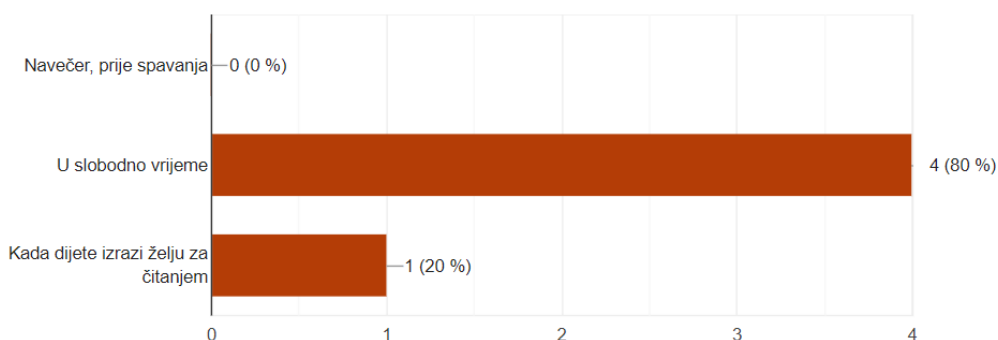
„Da“. Na pitanje „U koje vrijeme najčešće čitate slikovnice?“ ravnomjerno su se raspodijelili odgovori. Za svaki odgovor („navečer, prije spavanja“, „u slobodno vrijeme“, „kada dijete izrazi želju za čitanjem“) odlučilo se po troje ispitanika (60%, f=3). Iz slijedećeg pitanja doznajemo da roditelji stvarno shvaćaju kolika je važnost čitanja jer su svi (100%, f=5) odgovorili da pridaju puno važnosti knjigama u odgoju djece. Zanimljiv je podatak koji prikazuje graf 1. (ispod objašnjenja), iz kojega se može iščitati da većina ispitanika (80%, f=4) do slikovnica dolazi odlaskom u knjižnice ili kupovinom u trgovini, po dvoje ispitanika (40%, f=2) odgovorilo je online kupovinom ili poklonom, a samo jedan ispitanik (20%,f=1) kupovinom na sajmu knjiga.

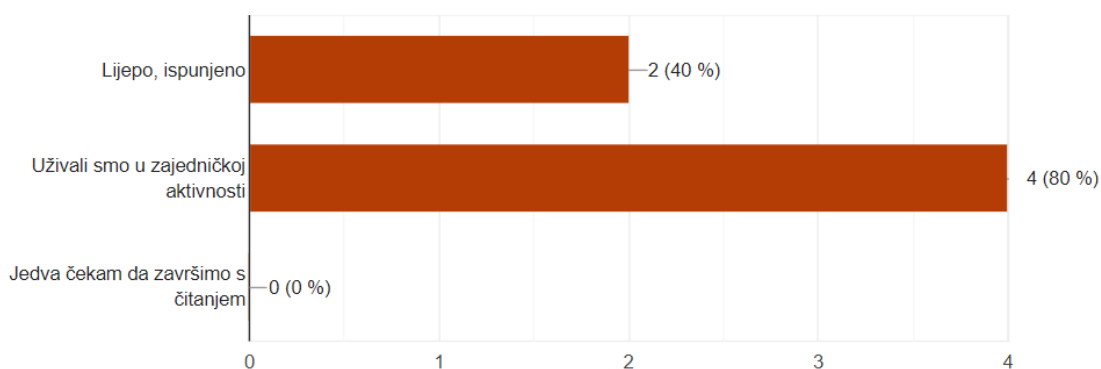
Graf 1. Kako dolazite do slikovnica

Rezultati druge ankete i analiza dobivenih rezultata i povratnih informacija o aktivnostima zajedničkog čitanja slikovnice, nakon istraživanja:

Iz prikazanog grafa 2. da se zaključiti da se aktivnosti roditelja i djece većinom odvijaju prema slobodnom vremenu roditelja, a ne prema želji djeteta jer većina ispitanika (80%, f=4) odgovorila je da su najčešće čitali slikovnice u slobodno vrijeme, a samo jedan ispitanik (20%, f=1) odgovorio je kada je dijete izrazilo želju za čitanjem. Iz grafa 3. vidljivo je da su svi ispitanici (80%, f=4) uživali u zajedničkim aktivnostima te da im (40%, f=2) je bilo lijepo sudjelovati u njima i nisu pokazivali nezainteresiranost.

Graf 2. U koje vrijeme ste najčešće čitali slikovnice

Graf 3. Kako ste se osjećali dok ste provodili s djetetom vrijeme u zajedničkom čitanju

Iz sljedećeg navedenog pitanja saznajemo da većina ispitanika (80%, f=4) oponaša govor likova i zvukove iz slikovnica pogotovo kada se pojavljuju životinje ili dijalozima likova te ovom metodom djeci priča odmah postane interesantnija. Na pitanje „Jeste li razgovarali nakon čitanja s djetetom o slikovnici i o čemu?“, svi ispitanici (100%, f=5) odgovorili su potvrdno i uglavnom su svi razgovarali o likovima, njihovim osobinama i prepričavali radnju.

Da, likove iz "Ježeve kućice".

Da, uvijek prilagođavamo glas i način izgovora teksta kad je riječ o dijalozima i/ili monolozima likova u knjigama.

Ne pretjerano

Da, govor i zvukove životinja.
Kaki bi dijete poblize dobilo te znalo raspoznati glasanje pojedinih životinja te daje dodatnu zainteresiranost i zabavu.

Da, oponašali smo govor životinja i prilagođavali glas u dijalozima

Slika 2. Prikaz odgovora na pitanje: „Dok ste čitali slikovnice, jeste li oponašali govor nekih likova ili zvukove i ako jeste koji?“

O radnji, postupcima likova, što se djetetu sviđjelo a što ne,...

Da, razgovarali smo o pročitanome. Prepričavali bismo uz usmjerena pitanja ili razgovarali o nekoj problematici koja se u slikovnici tematizira.

Kad dijete pokaže interes razgovarali smo. Ponekad ne odmah već kasnije kad bi se susreo s nečim što ga podsjetilo na priču. Pričali smo o mačku Figaru i njegovim prijateljima, o osobinama likova iz Ježeve kućice, o stvarima koje njega i mene vesele ili ne vesele po uzoru na knjigu Baš se veselim. O Balončići nije pokazivalo interes za razgovor

Razgovarali smo.
O likovima, o samoj radnji, što se dogodilo gdje se dogodilo, kakav je tko bio..

Razgovarali smo o likovima, njihovim osobinama, radnji

Slika 3. Prikaz odgovora na pitanje: „Jeste li razgovarali nakon čitanja s djetetom o slikovnici i o čemu?“

Na pitanje „Traži li dijete samostalno dostupne slikovnice i koje najviše?“ svi ispitanici (100%, f=5) odgovorili su potvrdno, a za djecu su kazali da biraju slikovnice različitih tema te ih uglavnom biraju prema privlačnosti ilustracija ili smiješnoj radnji. Iz pitanja „Imenuje li dijete što vidi u slikovnici i što je to?“ doznajemo da najčešće djeca imenuju likove i događaje koje čuju kroz čitanje i zapamte.

Bajke-Snjeguljica, Pepeljuga

Da, traži različite knjige za čitanje. Najčešće je privuku zanimljive ilustracije, a zatim traži one slikovnice koje imaju nešto veselo, smiješno ili upečatljivo u načinu pripovijedanja.

Da, voli razne teme. Često traži Pale sam na svijetu, Ježevu kućicu, Hrabricu

Primjetila sam da u našem slučaju, bira slikovnice prema dizajnu, ako joj je sviđi na oko zeli da citamo...

Da, uglavnom slikovnice koje su smiješne pa ih i po nekoliko puta čitamo ili bira one koje su privlačnije zbog ilustracija

Slika 4. Prikaz odgovora na pitanje: „Traži li dijete samostalno dostupne slikovnice i koje najviše?“

Da

Imenuje sve što vidi... stvari, bića, likove, radnje, stanja...

Da, dijete samo zapaza likove, životinje te prilikom slusanja i čitanja zapamti npr. Ime pa imenuje prema slici.

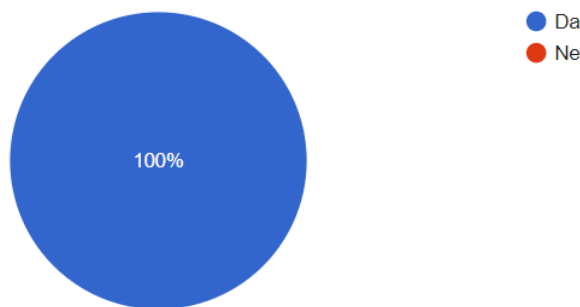
Imenuje likove koje čuje iz priče i radnju

Slika 5. Prikaz odgovora na pitanje: „Imenuje li dijete što vidi u slikovnici i što je to?“

Na pitanje „Prepričava li dijete događaje iz slikovnice? Ako da, navedite primjer.“, svi ispitanici (100%, f=5) odgovorili su potvrdno i naveli kako djeca najčešće prepričavaju što se dogodilo, neki događaj koji im je zanimljiv ili razgovor likova. Također, svi su potvrdno odgovorili na pitanje „Traži li dijete da ponovno pročitate neke dijelove koji su mu zanimljivi?“.

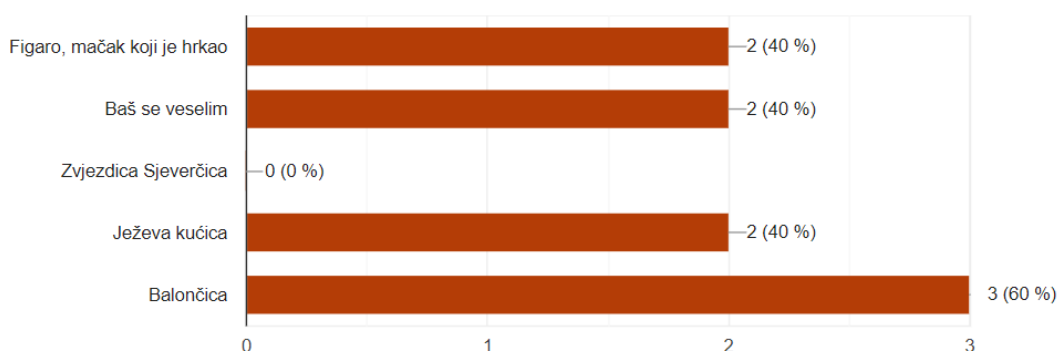
Da. Zna prepričati cijelu slikovnicu, a posebno onda neki detalj koji je zapamtila iz nekog razloga.
Prepričava.
Da. Prepričava događaje iz Ježeve kućice, rečenice koje likovi izgovaraju
Da, dijete prepričava događaje iz slikovnice.
Gdje je tko isao, pa tko je došao tada o čemu se razgovaralo i sl.
Da. Prepričava što se dogodilo, što su likovi radili ili razgovarali ili ako se dogodilo nešto slično kao u njegovoj svakodnevici pa povezuje sa slikovnicom

Slika 6. Prikaz odgovora na pitanje: „Prepričava li dijete događaje iz slikovnice? Ako da, navedite primjer.“

Graf 4. Traži li dijete da ponovno pročitate neke dijelove koji su mu zanimljivi

Zanimljiv je podatak koji prikazuje graf 5. iz kojega doznajemo koje slikovnice su se svidjele djeci. Interesantno je vidjeti da su djeca podijelila svoja mišljenja. Najviše ispitanika (60%, f=3) odlučilo se za slikovnicu „Balončica“. Za slikovnice „Figaro, mačak koji je hrkao“, „Baš se veselim“ i „Ježeva kućica“ odlučilo se po dvoje ispitanika (40%, f=2) dok se za slikovnicu „Zvezdica Sjeverčica“ nitko nije izjasnio. Na pitanje zašto su im se baš te slikovnice svidjele ispitanici su većinom odgovorili da zbog zabavne radnje i ilustracija.

Graf 5. Koja slikovnica se najviše svidjela Vašem djetetu

Zato što su joj bile lako razumljive.

Ilustracije, zanimljivo ispričana priča...

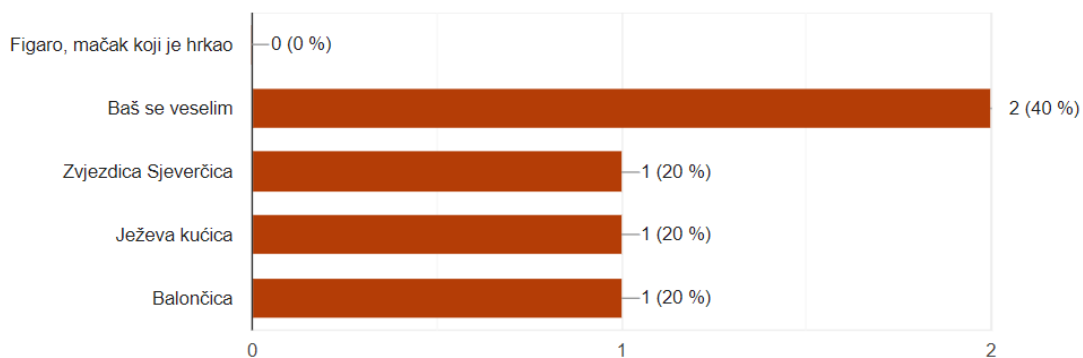
Radi zabavnih ilustracija koje su pratile priču i radi neobičnog načina na koji je napisana

U nekim dijelovima je humoristična te je posebno zanimljiva jer oni ne percipiraju hrkanje kao aktivnost još savjesno mislim da iz tog razloga je bila posebno smijesna i vesela.

Zbog zanimljive radnje i ilustracija

Slika 7. Prikaz odgovora na pitanje: „Zašto mu se baš ta slikovnica posebno svidjela?“

Na pitanje „Koja slikovnica najviše opisuje Vaše dijete?“ ispitanici su također podijelili mišljenja. Dvoje (40%, f=2) ih se odlučilo za slikovnicu „Baš se veselim“ zbog uočavanja sličnosti sa svojom obitelji, a za „Zvezdicu Sjeverčicu“ (zbog borbe oko odlaska u krevet), „Ježevu kućicu“ (zbog ljubavi prema domu i obitelji) i „Balončicu“ (zbog izbirljivosti) po jedan ispitanik (20%, f=1).

Graf 6. Koja slikovnica najviše opisuje Vaše dijete

Zato što smo našli puno sličnosti s našom obitelji.

Voli jako svoj dom kao, uostalom, i njezini roditelji. Volimo vrijeme provoditi družeći se u našem obiteljskom krugu i kad nam dođu prijatelji i rodbina.

Zato što rado izražava svoje mišljenje o svemu, primjećuje kod drugih osjećaje i želje, donosi zaključke itd.

Borbe sa odlaskom u krevet, ukratko :)

Zato što ne voli sve jesti, a između kuhane hrane i slatkiša, naravno da bi odmah izabrala slatko

Slika 8. Prikaz odgovora na pitanje: „Zašto mislite da ga baš ta slikovnica opisuje?“

Ne

Da, provodila je i s nama i samostalno različite vrste aktivnosti...recitirala je, crtala, pisala

Nije htio crtati ništa je inače ne pokazuje interes za to. Oponašao je likove npr ježa iz Ježeve kućice i mačka Figara. Naučio je puno stihova i rečenica iz slikovnica pa je znao to ponavljati u igri.

Nismo za svaku od slikovnica prenosili zapazanje na papir.
Crtali smo mačka figara te ježa i kucicu.

Neke dijelove iz slikovnica naučila je čak napamet te recitirala, a crtala je svoju omiljenu hranu

Slika 9. Prikaz odgovora na pitanje: „Je li dijete nakon čitanja oponašalo likove, dijelove slikovnice ili se odlučilo nacrtati nešto iz slikovnica? Ako da, što je to bilo?“

Likovi iz Ježeve kućice jer se lako mogu odrediti njihove osobine.

Lik Balončice

Figaro i dječak iz Baš se veselim. Voli mačke, a dječakom se poistovjetio.

Likovi zivotinja.

Inace jako volimo zivotinjr vjerojatno samim time, ali zbog vise upita kako tu zivotinje znaju mogu pricati a ovako zapravo ne.

Lik Balončice zbog poistovječivanja sa sobom

Slika 10. Prikaz odgovora na pitanje: „Koji likovi su djetetu bili najzanimljiviji i zašto?“

Svi ispitanici (100%, f=5) odgovorili su da su zadovoljni provedenom aktivnošću čitanja slikovnica, a većina njih (80%, f=4) odgovorila je da će zasigurno i dalje nastaviti zajedno čitati s djetetom.

Graf 7. Jeste li zadovoljni provedenom aktivnošću zajedničkog čitanja

Graf 8. Hoćete li i dalje nastaviti zajedno čitati s djetetom

Na pitanje o važnosti čitanja, svi ispitanici (100%, f=5) odgovorili su da smatraju čitanje jako važnim zbog svih uloga koje ima u poticanju razvoja djeteta. Na pitanje „Što mislite, koliko se provode ovakve aktivnosti zajedničkog čitanja u ustanovama predškolskog odgoja?“ svi ispitanici smatrali su da se provode nekoliko puta tjedno.

Da. Čitanjem se uči pismenosti i izražavanju i lakše je kasnije u školi.

Naravno da je važno uvijek i puno čitati s djetetom i djetetu. U knjigama dijete može pronaći odgovore na mnoga pitanja, obogaćivati svoj rječnik i širiti znanje, uživati u slikovitosti i ljepoti opisivanja i pripovijedanja, usvojiti pojam prenesenoga značenja i još mnogo, mnogo toga.

Naravno da je važna. Osim što potiče na razmišljanje, kreativnost, razvija maštu i vokabular, širi dječje vidike i kvalitetno je provedeno vrijeme između roditelja i djeteta.

Čitanje je smatram jako vazno za razvoj.

Dijete se uci slusanju, smirenom slusanju te zapazanju prilikom citanja, zainteresiranost za dalje...

Uci pamtiti, prepricati...

Naravno da je važna. Dijete osim što je izloženo slikama, govoru i razmišljanju, može dobiti iz nke mnoge odgovore na pitanja koja ga muče, a uči se i strpljivosti. Također je vrijedna i zbog provođenja kvalitetnog vremena roditelja s djetetom

Slika 11. Prikaz odgovora na pitanje: „Mislite li da je ovakva aktivnost važna za razvoj Vašeg djeteta i da ju treba što više poticati i zašto tako mislite? I ako mislite da nije, zašto?“

Graf 9. Što mislite, koliko se provode ovakve aktivnosti zajedničkog čitanja u ustanovama predškolskog odgoja

Aktivnosti koje su djeca provodila tijekom zajedničkog čitanja slikovnica:

Tijekom aktivnosti čitanja slikovnica sa svojim roditeljima, djeca su radila i ostale aktivnosti koje se mogu povezati sa ovom aktivnošću. Neki su crtali neki dio radnje ili neke od likova, neki su recitali, prepričavali događaje, uspoređivali sebe i svoju okolinu s likovima iz slikovnica, neki su glumili i izrađivali lutkice, a neki su se okušali i u samostalnom čitanju. Svaka od ovih aktivnosti iznimno je važna za djetetov razvoj, poticanje samostalnosti u radu, kreativnosti, jezičnog izražavanja, bogaćenja rječnika i stvaranja osjećaja sigurnosti i smanjivanja treme tijekom javnog nastupa. Naravno, ne smijemo izostaviti ni provođenje kvalitetnog vremena u društvu svojih roditelja. Zajedničkim aktivnostima dobili su jedni od drugih puno znanja, saznanja koje možda do sada nisu znali jedni o drugima, a najvažnije puno ljubavi, smijeha i zabave.

Poruka djevojčice N. (5 god.) Balončici:

„Draga Balončice, molim te jedi zdravo i hranjivo voće i povrće. Molim te nemoj jesti slatkiše jer to nije zdravo jer će ti se pokvariti zubi i onda nećeš biti lijepa djevojčica i jako će te boljeti i morati ćeš ići kod zubara. Znaš da zubar ima onu malenu brusilicu i onda ako ti to izbrusi, onda će te to jako, jako, jako boljeti. Zato te molim da jedeš jaku i zdravu hranu da budeš jaka i zdrava i onda, molim te, nemoj jesti slatkiše. Pusaa.“

Slika 12. Prikaz djevojčice N. koja šalje Balončici poruku i poljubac

Recitacija djevojčice D. (5 god.):

Lijino pismo

Jednoga dana,
vidjeli nismo,
Ježić je,
kažu,
dobio pismo.
Medeno pismo,
pričao meca,
stiglo u torbi
poštara zeca.
Adresa kratka,
slova k'o jaja:
„Za druga
Ježa
Na kraju gaja“
U pismu piše:
„Ježurka,brate,
sanjam te često
i mislim na te.
Evo ti pišem
iz kamenjara
guskinim perom.
Divno li šara!
Dođi na ručak
u moju logu,
požuri samo,
ne žali nogu.
Sa punim loncem
i masnim brkom
čekat ću na te,
požuri trkom.

Slika 13. Ilustracija lije iz „Ježeve kućice“

Slika 14. Djevojčica D. recitira dio
iz „Ježeve kućice“

Slika 15. Crtanje zvjezdanog neba prema „Zvezdici Sjeverčici“

Slika 16. Gluma s lutkicama i prikaz mnoštva zvjezdica

Slika 17. Zajedničko čitanje slikovnice „Figaro, mačak koji je hrkao“

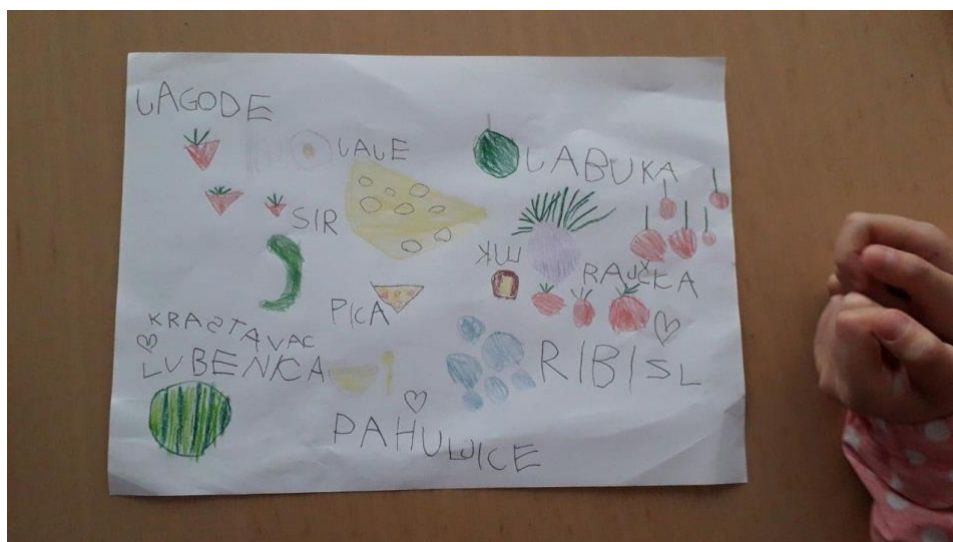
Slika 18. Samostalno čitanje

Slika 19. Crtež Balončice

Slika 20. Crtež ježa i lije iz „Ježeve kućice“

Slika 21. Djevojčica L. nacrtala je hranu koju inače voli i jede prema slikovnici „Balončica“

Slika 22. Dječak I. samostalno čita slikovnicu „Baš se veselim“

Zabilješke roditelja o aktivnostima i dječjim razmišljanjima:

- „Imamo i bistre izjave nakon čitanja. I. je rekao: „Ako je Figaro toliko jako hrkao kako onda ne probudi sam sebe?“.“
- „Mi smo nekoliko puta pročitali „Zvezdicu Sjeverčicu“. Naša knjiga je bila malo ozbiljnija, malo „komplicirane“ rečenice za njihovu dob i nepoznate riječi, ali razgovarale smo o tome i sve sam joj pojasnila, a već nakon prvog čitanja je shvatila i znala je prepričati.“ (majka djevojčice K.)
- „L. je nacrtala likove iz „Ježeva kućica“, inače puno ljepše crta, ali nije joj se sada dalo. To nam je jedna od najdražih priča, imamo doma slikovnicu i CD sa audiozapisom. A to je i moja prva priča, znala sam ju napamet s dvije godine, teta mi je čitala, a ja sam sve pamtila. Gledali smo prije 3 godine lutkarsku predstavu Ježeva kućica u ZKL i lutke su bile predivne. L. voli ovu priču i super da smo je dobili i vidjeli malo drugačije ilustracije od onih koje svi već znamo i koje nam odma iskaču kad čujemo „Ježeva kućica“.“
- „L. je nacrtala svoju najdražu hranu jer smo čitali Balončicu. Vidim da je to napisala Željka Horvat Vukelja pa sam odmah išla potražiti na internetu koliko ima godina i je li živa uopće jer je nama došla u posjet u školu u prvome razredu osnovne, znači prije 20 godina.“
- „Bilo je divno imati priliku sudjelovati u provođenju ovog vrijednog projekta. Slikovnice i inače rado čitamo, stoga nam je ovo bio prirodan način provođenja zajedničkog vremena. D. je slikovnice čitala i s mamom i s tatom te smo zatim svi zajedno provodili različite aktivnosti: prepričavali smo pročitano, postavljali pitanja i odgovarali na njih, povezivali pojmove, crtali, recitirali itd. Najbolja je Dorina reakcija bila na „Ježevu kućicu“, što je i očekivano jer je to valjda prva priča koju smo joj čitali i neizostavan je i vrijedan dio dječje literature. Iako je kao priča, zapravo, slojevita i kompleksna, svojim je ritmom i slikovitošću djeci (a i odraslima!) iznimno privlačna. Najslabije je reagirala na slikovnicu „Baš se veselim“, iako je, kad je riječ o jeziku teksta, čini mi se najjednostavnija. Unatoč jako lijepoj ideji knjige o kojoj smo dosta razgovarali, nije ju okupirala jer mislim da joj je naprosto bilo teško pratiti tko se tu komu ili čemu (ne) veseli. Usto, ni te ju ilustracije nisu oduševile. U svakom slučaju, lijepo iskustvo u kojem smo zbilja uživali.“

- *„Za slikovnicu o Figaru nije bilo posebnih reakcija, zna prepričati i to je to. Jako lijepe ilustracije. Figaro je baš prekrasan mačak. Dok u slikovnici „Baš se veselim“, L. je našla dosta usporedbi s našim članovima obitelji i baš smo se nasmijali čitajući. Malo je sve skupa zbunjujuće i to se meni kao čitatelju nije sviđjelo. Nadamo se da ćemo imati još takvih aktivnosti. L. sve više pokazuje interes za slova i za čitanje.“*
- *„I. su se najviše sviđjele ove zadnje slikovnice „Baš se veselim“ i „Ježeva kućica“. „Balončica“ mu se nikako nije sviđjela, nakon prvog čitanja nije htio opet čitati. Crtati nije htio ništa, ali nakon čitanja je imao puno pitanja, neke dijelove je samostalno opet čitao i kasnije je uspoređivao s nekim situacijama iz vlastitog iskustva.“*

12. ZAKLJUČAK

Slikovnica, prva knjiga s kojom se dijete susreće, od iznimne je važnosti u njegovu razvoju, odgoju i obrazovanju. Mnoge dobrobiti dijete dobiva upravo njome te saznanja koja još ne zna i koja će tek usvojiti. Ona djetetu pomaže u otkrivanju svijeta, okoline koju dijete još ne poznaje. Dijete tako postupno uči, dobiva odgovore na mnoga pitanja koja ga zanimaju, usvaja riječi, govor, razvija spoznajni svijet, emocije, pamćenje, mišljenje, bogati svoj rječnik, razvija estetski ukus, zabavlja se i igra sa slikovnicama, poistovjećuje s likovima, razvija zanimanje za knjigu i ljubav prema čitanju.

Istraživanjem sam došla do zaključka da u današnje suvremeno doba, punom tehnologije, roditelji i dalje provode svoje slobodno vrijeme s djetetom, možda ne u tolikoj mjeri koliko bi trebalo, ali trude se koliko god mogu i imaju vremena provesti ga u što kvalitetnijem okruženju. Pa tako ne možemo isključiti i kvalitetno zajedničko druženje u čitanju slikovnica. Zbog užurbanog vremena, zasigurno da se sve manje čita djeci, no roditelji su i dalje svjesni koliko je slikovnica važna u odgoju i obrazovanju djeteta te će prije ponuditi takvo štivo djetetu nego gledanje crtanog filma. Zanimljivo je bilo saznati da većina roditelja ipak daju mogućnost djetetu da odabere sadržaj slikovnice koju će čitati, nego da oni izaberu. Bitno je da uvažavaju dječji interes te će i djetetu biti interesantnije čitati knjigu za koju su se sami odlučili i dobili tako još jednu novu ulogu u svome životu, a to je donošenje odluka i odabir. Zajedničkim čitanjem roditelji su poticali i dijaloško čitanje pri čemu smo dobili puno kvalitetnih povratnih informacija i dječjih razmišljanja. Zanimljivo je saznanje da roditelji i djeca i dalje u velikoj mjeri dolaze do slikovnica odlaskom u knjižnice. Naravno, da su nakon njih po zastupljenosti moderniji načini kupovine u trgovini pa online kupovina, pokloni i sajmovi knjiga. Raduje me što svi roditelji smatraju da su slikovnice važne u razvoju njihova djeteta i da treba što više poticati aktivnosti zajedničkog čitanja te da će i dalje nastaviti provoditi takve aktivnosti. Time zaključujem da je i cilj ovoga istraživanja i provođenje praktičnog dijela čitanja slikovnica u kvalitetnom okruženju, ispunjen.

„Prva dječja knjiga – slikovnica – pritivorena su vrata u djetetov život! I zato nije svejedno kakvu ćemo mu slikovnicu pružiti i kako ćemo ta vrata odškrinuti.“ (Čičko, 2000, str. 17)

13. LITERATURA

1. Batinić, Š., Majhut, B. (2001). *Od slikovnjaka do Vragobe: hrvatske slikovnice do 1945.* Zagreb: Hrvatski školski muzej.
2. Batinić, Š., Majhut, B. (2000). *Odnos slike i teksta.* U: Javor, R., *Kakva je knjiga slikovnica.* Zagreb : Knjižnice grada Zagreba.
3. Crnković, M., Težak, D. (2002). *Povijest hrvatske dječje književnosti od početka do 1955. godine.* Zagreb: Znanje.
4. Diklić, Z., Težak, D., Zalar, I. (1996). *Slikovnica.* U: *Primjeri iz dječje književnosti.* Zagreb: Divič.
5. Čačko, P. (2000). *Slikovnica, njezina definicija i funkcija.* U: Javor, R., *Kakva je knjiga slikovnica.* Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
6. Čičko, H. (2000). *Dva stoljeća slikovnice,* U: Javor, R., *Kakva je knjiga slikovnica.* Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
7. Čudina-Obradović, M. (2003). *Igrom do čitanja: Igre i aktivnosti za razvijanje vještina čitanja u djece od 3. do 10. godine.* Zagreb: Školska knjiga
8. Hameršak, M., Zima, D. (2015). *Uvod u dječju književnost.* Zagreb: Leykam international d.o.o.
9. Hlevnjak, B. (2000). *Slikovnica, njezina definicija i funkcija,* U: Javor, R., *Kakva je knjiga slikovnica.* Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
10. Kos-Paliska, V. (1997). *Likovni govor slikovnice,* U: Javor, R., *Dječja knjiga u Hrvatskoj danas – teme i problemi.* Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
11. Lazzarich, M., Čančar, A., (2020). *Dječja lektira i novi mediji,* U: *Metodički ogledi,* 27 (2020).
12. Majhut, B., Batinić, Š. (2017). *Hrvatska slikovnica do 1945.* Zagreb: Hrvatski školski muzej i Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
13. Majhut, B., Zalar, D., (2008). *Slikovnica,* U: *Hrvatska književna enciklopedija.* Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2008.
14. Majhut, B., Zalar, D. (2012). *Slikovnica,* U: *Hrvatska književna enciklopedija.* Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2012.
15. Martinović, I., Stričević, I. (2011). *Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu,* U: *Libellarium,* IV, 1, Odjel za informacijske znanosti, Sveučilište u Zadru i Odsjek za informacijske znanosti, Filozofski fakultet, Sveučilište u Osijeku, str. 39 - 63.

16. Posokhova, I. (1999). *Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece : priručnik za roditelje*. Zagreb : Ostvarenje
17. Štefančić, S. (2000). *Multimedijalna slikovnica*. U: Javor, R., *Kakva je knjiga slikovnica*. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
18. Velički, V. (2009). *Poticanje govora u kontekstu zadovoljenja dječjih potreba u suvremenom dječjem vrtiću*. U: METODIKA: časopis za teoriju i praksu metodika u predškolskom odgoju, školskoj i visokoškolskoj izobrazbi, (10. str. 80 – 91).
19. Velički, V. i Katarinčić, I. (2014). *Stihovi u pokretu: Malešnice i igre prstima kao poticaj za razvoj govora*. Zagreb: Alfa d.d.
20. Vizek Vidović, V., Hrabar, D. (1999). *Čitajmo djeci za laku noć: Priručnik za odgojitelje i roditelje djece predškolske dobi*. Zagreb: UISP.
21. Zalar, D., Kovač-Prugovečki, S., Zalar, Z. (2009). *Slikovnica i dijete: Kričička i metodička bilježnica 2*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

Mrežne stranice

1. Gabelica, M., Težak, D. (2015). *Digitalna dječja književnost*. Ljubljana https://www.researchgate.net/publication/308137551_Digitalna_djecja_knjizevnost, 20.08.2021.
2. Miljan, Z. (2013). *Dječje radosti 19. stoljeća – slikovnica – edukativna dječja igračka*, U: *Povijest u nastavi*, Vol. 21, br. 1, 2013, 1-21.
Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/120404>, 02.08.2021.
3. Narančić-Kovač, S. (2011). *Likovni aspekti ilustracije u dječjim knjigama i slikovnicama*, U: *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, vol. 17, br. 66, 2011, Zagreb: Učiteljski fakultet, Sveučilište u Zagrebu.
<https://hrcak.srce.hr/124188>., 02.08.2021.
4. Stričević, I. (2006). *Projekt Čitajmo im od najranije dobi*. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo i Komisija za knjižnične usluge za djecu i mladež.
www.hkdrustvo.hr/datoteke/130, 15.08.2021.
5. <http://www.citajmi.info/slikovnica/> 17.08.2021.

Kratka biografska bilješka

Rođena sam 11.11.1999. u Zagrebu, a živim u Vrbovcu. U razdoblju od 2006. do 2014. pohađala sam I. osnovnu školu Vrbovec (danas OŠ Krunoslava Kutena). Srednju školu (od 2014. do 2018.) završila sam također u Vrbovcu, smjer opće gimnazije. Nakon završene srednje škole u razdoblju od 2018. do 2021. godine pohađam Učiteljski fakultet sveučilišta u Zagrebu – odsjek u Čakovcu, smjer Rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Ovaj fakultet odlučila sam upisati zbog istinske želje rada s djecom rane i predškolske dobi te mogućnosti prenošenja stečenog znanja, kako teorijskog, tako i praktičnog, u svrhu njihova kvalitetnog odgoja i obrazovanja u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Nakon završetka studija, cilj mi je započeti stažiranje u dječjem vrtiću i zaposliti se, a kasnije u budućnosti upisati diplomski studij Ranog i predškolskog odgoja te nastaviti i dalje usavršavati znanje i kompetencije koje su iznimno potrebne jednom odgojitelju, a koje jedino može steći cjeloživotnim obrazovanjem.

Izjava o izvornosti rada

Izjavljujem da je moj završni rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

vlastoručni potpis studenta

Zahvala

Zahvaljujem svima koji su na bilo koji način pomogli u izradi ovog završnog rada. Posebna zahvala mentoru dr. sc. Stjepanu Hranjecu, prof. emer. na pomoći oko odabira teme, suradnji tijekom provedbe istraživanja i pisanja rada te strpljivosti i ustrajnosti. Zahvaljujem se ravnateljici, odgojiteljicama, djeci i roditeljima Dječjeg vrtića Vrbovec jer bez njih ovaj rad ne bi bio toliko kvalitetan kao što jest. Zahvaljujem se obitelji i prijateljima koji su mi pružili veliku podršku tijekom studiranja i izrade rada te knjižničarkama gradske Narodne Knjižnice Vrbovec.